

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Vaticinia Isaiae, Prophetæ Clarissimi, Paraphrasis,
Heroico carmine conscripta**

Carpenteius, Joannes

Antverpiæ, 1588

Vaticiniorvm Isaiaë Liber Sextvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68688)

193

VATICINIORVM ISAIAE
LIBER SEXTVS.

ERGO age, quando diem felici sidere
vectum
Hora urgent agiles, portisque patentibus
vltro

Non expectatis ardent erumpere fatis,
Quo Deus humana sese dabit ipse saluti
Sponte sua, pacemque feret, nascensque perennem
Morte sua vitam mortalibus asseret agris,
Vranie caeleste genus, noua gaudia mecum
Carminibus celebrato nouis, magnūmque futuro
Natali, mea musa, die inuitemus Olympum,

Cap. 45.
Vehemens
desiderium
prophetæ ex-
pectantis &
exoptatis be-
neficiū Chri-
sti & aduen-
tū toties iam
promissum.

Iam satis o rapidi labentes aetheris orbes,
Et vos roris fluo fecunda semine nubes,
Iam satis, o nimumque diu (si dicere fas est)
Suspensos clauso tenuistis in aere nimbos,
Et terris imbrem sitientibus inuidistis:
Nunc pluuios aperite sinus, laxate perennes
Viuisici roris fontes, tandemque beatas
Depluite in terras iustum, quem sepe diūque
Promissum expectamus adhuc, auidiq; sitimus:
Tuque adeo tellus grauida ethere, concipe factum,
Pande sinus, Regemque tuum Dominumq; Deūmque
Et Seruatorem fessis mortalibus ede.
Tu quoque rumpe moras, & calo diua relicto
Iustitia exorere, & terris illabere nostris,
Virgo decus cali, mundo letabile sidus.

3 Rorate cali desu-
per, & nubes pluunt
nustum: aperiatur ter-
ra, & germinet salua-
torem: & iustitia oria-
tur simul. ego Domi-
nus creauit eum.

Ante lucife-
ram genuite.

Euentura loquor, solio Pater almus ab alto
Annuat oranti: En ego, (ait) confidite, mittam
Quem petitis, nec spes vestras & vota morabor:
Quippe illum vobis genui, vobisque mihi que
Ante chaos, lunęq; globum, Titaniāque astra:
Hoc toto potiare, fidem quicumque tenebis.

Samos insula
vatis ex loto
fictis celebris:
hinc vasa sa-
mia.

At verò malè dispereant incredula turba,
Quos lethargus habet nulla medicabilis arte,
Qui verum oppugnare student, qui demere nobis
(Proh scelus) omne suis robur rationibus audent,
Et nostras conuellerē opes, & carpere vires.
Siccine nos viles? sic parua potentia nostra est?
O miseri, res sic nostra sunt denique fracta,
Vt nequeam magnos etiam diuellerē montes,

Et

Et dextra terras quatere, & calum omne ciere?

9 Væ qui contradicit
fictori suo, testa de
famias terræ. nunquid
dicer lutū figulo suo,
Quid facis, & opus
tuum absque mani-
bus est?

10 Væ qui dicit patri,
Quid generas? & mu-
lieri, Quid parturis?

11 Hęc dicit Dominus
sanctus Israël plastes
eius, Ventura inter-
rogate me: super filios
meos, & super opus
manuum mearum
mandate mihi.

12 Ego feci terram: &
hominem super eam
creavi ego: manus
meæ tetenderunt cæ-
los, & omni militia:
eorum mandavi.

13 Ego suscitavi eum
ad iustitiã, & omnes
vias eius dirigam: ipse
ædificabit civitatem
meã, & captivitatē
meam dimittet, non
in pretio, neque in
muneribus, dicit Do-
minus Deus exer-
cituum.

9 Ergo impune sui deriserit *urceus artem*
Vimque procax figuli? dextramque reprædet inertem,
Figlinaq; rudem? nec iusta concitus ira
Proteret impacto vas ille friabile calce?

10 *Improba quis nati tulerit pater ora rogantis*
Cur se progenuit? mater de ventre querentem
Lata suo natum tulerit? longosque dolores
Atque laboriferi carpentem tadia partus?
Improbior certè fuerit, penitusque pudorem
Exutus totum, quisquis mea censor iniquus
Facta notare volet, vanisque incessere probris:
Aut aliis referens rerum primordia causis,
Factoris decus, & meritos mihi tollet honores.

11 *I nunc testa putris, & inobseruabile nostræ*
Mentis opus, nullis opus enarrabile verbis,
Consiliūque animi nequicquam exquire profundi;
Et quid sit mihi, quoque modo præscribe gerendum;
Et tandem rerum curam, quas ipse creavi,
Suscipe: Tu-ne miser, tu vilis homuncio, fædum
Mancipium, Regem cæli Dominūque docebis?

12 *Ille ego (si nescis, aut si nescire laboras,*
Quod potius reor) ille ego sum, qui semine nullo,
Nullis principiis, calum, terramque, fretūque,
Vnius edicti iussu nutūque creavi:
Atque adeo ipsum hominem feci, qui numine nostro
Terrarum imperium magna ditione teneret;
Illi etiam calum, calique decemplicis orbes,
Quæq; vago passim collucent æthere flammæ
Motibus æternis iussi parere, vicisque
Occubitus ortūque sui seruare perennes.

13 *Idem ego, nam poscor, quem memet mēte volutans*
Fecunda, me totum obiens, in mēque reflexus
Concipio semper, dudūque ante omnia sæcla
Concepi Natum, æternum, æquæūque parenti
Qui semper fuit, est, & erit, nunc edere mundo
Placatus meditor, vestra sub carne latentem.
Illum ego, (sic immota meo fert corde voluntas)
Immittam terris Regem, quo legibus alter
Iustitiæq; prior gentes frenare superbas
Non fuit, aut sæclis erit hæc post sæcla futuris.
Ille meo populum ductu reget, illius olim
Auspiciis Solymæ noua fundamenta beatæ

Hoslibus

Opus sine
manibus pro
opere imper-
fecto.

Hostibus inuitis mansura mole resurgent,
 Quam nec tempus edax, nec ferrū abolere, nec ignes,
 Nec valide poterit tempestas vlla procella.
 Illius aduentu iussūque adamantina vincla
 Frangentur, custōsque gemens ergastula pandet,
 Captiuique, lares patrios, & auita reuisent
 Tecta, Deūmque sua cum cantibus ade reponent,
 Non pretio, non muneribus, non aere redempti;
 Sed virtute tua Rex augustissime regum
 Carceribus plena cum libertate soluti.

14 Nec tibi posteritas Iacobi sola leuatas
 Ostendet manicis dextras, & compede suras;
 Ipsi etiam Aethiopes (nam sic decreuit ab alto
 Bellipotens Dominus diuūm pater, atq. hominū rex,)
 Aethiopes longē positi, quos corniger Hammon
 Nunc quoque ludificat, nudis que reperta sophistis
 Mensa Hyperionij decantatiissima solis,
 Isis, & cultor, cultor que latrantis Anubis,
 Qui bibit undantem septeno gurgite Nilum,
 Multa merce potens, diuesque Sabæus odorum,
 Præclarique alij populi, quos pontus, & altis
 Hinc dirimunt iuga verticibus, tua castra sequentur,
 Atque abiuratis quæ monstra horrenda colebant,
 In tua mutato transibunt nomine iura:
 Iamque tui dicique volent atque esse clientes,
 Gaudebuntq. tuos currus, pompamque triumphi
 Ponē sequi, vinc̄ti manicis, terraq. voluti,
 Et nigrum fædo turpantes puluere crinem,
 Quantum vincla sinent, palmas ad sidera tendent,
 Et sanctum, sanctum, te tēque quaterque beatum
 Numen adorabunt, quo cum Patre cuncta gubernas
 Imperij consors, regni que coæua potestas.

Per te conceptis quo tu dabis ordine verbis,
 Vota precēsq. ferent, per te rata pondus habebunt,
 Vota nec ingrata metuent pallere repulsa:

Nam Deus ipse in te es, Deus vnus, & alter ab ipso
 Te non est, cui ritē preces & vota feramus.
 15 Verē, o (nec cuiquam fas addubitare fideli)
 Verē ille es, quem corporeo velamine tectum
 De celo venisse Deum nesciuimus olim,
 Ah miseri, & genti Isacidum, populi que salutem
 Quos sol cunque videt, vitāque dedisse perennem.
 Felices tamen, & nati melioribus annis,

b 2

Quis

14 Hæc dicit Domi-
 nus, Labor Aegypti,
 & negotiatio Aethio-
 piæ, & Sabaim viri
 subimes ad te trans-
 ibunt & tui erūt: Post
 te ambulabunt, vinc̄ti
 manicis pergent: & te
 adorabunt, tēque de-
 precabuntur: Tātum
 in te est Deus, & non
 est absque te Deus.

15 Verē tu es Deus
 absconditus, Deus Is-
 raël saluator.

Nominat po-
 pulos omniū
 superstitionis
 simos, ut eo-
 rum conuer-
 sionem mira-
 biliorem fa-
 ciat.

Christum vo-
 car Deum ab-
 scōditū, pro-
 pter assum-
 ptā carnis sa-
 cramentum.

*Quis (serò licet) ante obitum supremaeque fata
Nosse Deum, & pulsa praesentem nocte videre
Complectique datum est, & spem desigere in illo.*

16 Confusi sunt &
erubuerunt omnes: si-
mul abierunt in con-
fusionem fabricato-
res errorum.

*16 At, qui luce palàm media, verique sub ipso
Luminis exortu, caelo radiantis ab alto,
Deiectos in terram oculos aperire grauantur,
Pascunturq; suis erroribus, atque adeò ipsum
Praeclari solis iubar auricomum auersantur,
Pèrque obscura, rudes populos, pèrque auia cæci
Cæcorumq; duces sine more, sine ordine raptant,
Mille modis miris agitabunt monstra merentes:
Nam sibi mens intus scelerati conscia facti
Non luce optatam capiet, non nocte quietem;
Sed memor assiduis cor morsibus exedet horror,
Horror continuus, turpique infamia vultu,
Nunc pallore genas, nunc ora rubore notabit,
Nunquam securis, nec in ipso denique somno,
Curarum dulci agrarum domitore, quietis,
Sed leuis ad tenuem strepitum trepidantibus auræ,
Donec ad extremum longo terrore fatiscant,
Consumti, meritâsq; luant pro crimine pœnas,
Vsq; adeò spreti grauis incubat ira Tonantis.*

17 Israël saluatus est
in Domino salute æ-
terna: non confunde-
mini, & nō erubesci-
tis vsque in seculum
seculi.

*17 At vos spumosis mare quos circumsonat undis
Insanum, ventique agitant, tumidæq; procelle,
State viri, dux vester ego, & si poscitis, ipse
Miles ero, tantum ne spes aliunde caute
Pendeat, & dubiis alium ne quarite rebus.
Vos ego, qui gentem Isacidum de faucibus Orci
Eripui, magnique nepotibus Israël
Sponte mea solidam pepererunt veramque salutem.
Solute corde metum gentes (mea cura) beata,
Indecores nunquam patiar (fremat impius hostis
Cum valet) aut inopes indefensosque relinquam.*

18 Quia hæc dicit
Dominus creans cæ-
los, ipse Deus formâs
terram, & faciēs eam,
ipse plastes eius: non
in vanum creauit eâ:
vt habitaretur forma-
uit eâ. ego Dominus,
& non est alius.

*18 Ille ego (dicam iterum, nec dicere saepe grauabor)
Qui picto fixi stellantia sidera caelo,
Qui mare disclusi terris, atque ethere terras,
Non frustra vacuo telluris in aère molem,
Suspendi, sed vt hac vobis habitabilis esset,
Proferrētque satis fruges, & vinâ racemis
Composui, & solidam stabili fundamine fulsi,
Vnicus, omnipotens, immensus, ubique tremendus,
Solutus honore coli, solus prece dignus adiri,
Quem non ante Deus fuit, & post non erit alter.*

Talem

Possunt in-
telligi Scribæ
& Pharisæi:
nihil tamen
impedit quin
generaliter
intelligamus.

*Talem ego me, qualem nulli tamen edere fas est,
Non animo accipere, aut dignis comprehendere verbis,
Non altis latitans specubus, non nocte profunda
Obstitus, & dubium tenebroso carmen ab antro
Eructans, sed luce palàm, sed vertice Sina
Montis in aërio, flammam inter vimque corusci
Fulminis & densis immista tonitrua nimbis
Exhibui, legesque dedi, iustumque piùmque
Ignotumque prius manifesto numine verum
Omnibus infudi terris, vetuique prophanis
Isacidas seruire sacris, me querere solum,
Mèque meosque sequi ritus: sed protinus illi
Irrita iussa citis rapienda dedere procellis.*

²⁰ *At vos qui prompta magis aure salubria verba
Hauistis, penitusque in cor sensusq; reposta
Conditis: eia agite, & factò concurrite cætu,
O fortunata mèque vnum accedite gentes
Auctorem vitæ, donatorémque salutis.*

*Ille etenim infauso (fas credere) sidere natus,
Infelixq; animi, & vere rationis egenus,
Quisquis ad idoli simulacrum fusile, dextras
Poplite sustulerit proiectus utroque supinas,
Flebilibusque deos votis de marmore factos,
Nec se nec quemquam validos seruare, rogarit.*

²¹ *Nam si vera queunt (vt falso murmure iactant)
Promissæ mundo prædicere nuntia pacis;
Quæ mora, quis-ve pudor latebrosis detinet antris
Stertentes, hominumque oculos, lucemque timentes?
Si quod eis robur superest, cur saepe vocati,
Sæpe laceßiti certamen inire recusant?
Cur latebras querunt? cur se committere luci
Non audent? veniant potius, doceantque suorum
De grege qui nota hæc auditæque fecerit olim
Tantarum priscis patribus mysteria rerum.
Nec verò facient: ego primus & vnicus isthac
Omnia prædixi, primæque ab origine rerum
Ad suprema vsque interituri tempora mundi
Perpetuam fati seriem, sortisque futura
Deducam, quam nulla premet vertet-ve procella:
Nam quis me præter Deus est? Ego solus, & absque
Me non est alius qui numine cuncta gubernet,
Et res humanas moderamine temperet aquo.
Me, me vnum penes est hominum tutela salutisque.*

b 3

Quare

19 Non in abscondi-
to locutus sum, in lo-
co terre tenebroso: nõ
dixi semini Iacob,
Frustra querite me.
ego Dominus loquens
iustitiam, annuntians
recta.

20 Congregamini, &
venite, & accedite si-
mul qui saluari estis
ex Gentibus: nescie-
runt qui leuant lignu
sculptura suæ, & ro-
gant deum non sal-
uantem.

21 Annuntiate, & ve-
nite, & consiliamini
simul: quis auditum
fecit hoc ab initio, ex
tunc prædixit illud?
nunquid nõ ego Do-
minus, & nõ est ultra
Deus absq; me: Deus
iustus & saluans non
est præter me.

Euangelica
prædicatio
sub typo mō-
sis Sinz.

Iustitiam le-
gem intelligit
Cyrillus, ve-
ritatem autē
Christi disci-
plinam & in-
iurata.

22 Conuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non est alius.

23 In memetipso iuravi, egredietur de ore meo iustitiæ verbum, & non reuertetur: quia mihi curuabitur omne genu, & iurabit omnis lingua.

24 Ergo in Domino, dicit, mea sunt iustitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes qui repugnant ei.

25 In Domino iustificabitur & laudabitur omne semē Israël.

Cap. 46.

1 Confractus est Belus, contritus est Nabos: facta sunt simulachra eorum bestiis & iumentis, onera vestra graui pondere vsque ad lassitudinem.

Quare agite, & versis studiis, veterumq; sacrorū
Deposito iam more, meos assuescite ritus,
O quotquot terras colitis, quascunque sonante
Oceanus fluctu vastis anfractibus ambit,
Salui eritis, tantum confidite, nulla nocebit
Præsida me vobis & seruatore potestas.
Qui verò in partes diducti, se q; parati
Militia desertores, fideique datique
Nominis immemores, fædo mea signa relinquent
Transfugio, haud impune feret, Deus hos ego fontum
Non mitis vindex, iurisq; aequiq; seuerus
Arbiter, exautoratos, turpique notatos
Aeternaq; ignominia delebo meorum
De numero, quicumque merent sine fraude clientum.

23 Per me, perque meum iuro, quod fallere numen
Et iurare timent, iusti quos cura remordet,
Omnia, ni per vos steterit, me pacta fidei
Lege, fideque bona, pro fædere seruaturum
Perpetuo. quid enim nisi iustum profluit, æquumque
Ore meo? quis consilium mentisque vigorem
Vimq; mea auertet? quis diuum hominum-ve retudet?
Num Deus est alius, qui me cessante, futura
Dispenset, statuâtque ratis sua tempora fatis?
Immo hominū omne genu mihi procidet, omniaq; oēs
Numine vota meo, seruandaque pacta vocato
Concipient, nec fas numen violare vocatum
Religiōque sinet: 24 tibi enim, tibi maxime rerum
(Nam sic me proprio de nomine compellabunt
Vnanimes) tibi summe Deum sanctissima cordi
Iustitia est, verique parens & nescia ficti
Simplicitas, his imperium virtutibus olim
Protendes latè, & toti dominaberis orbi.
Hæc illi, mihi qui toto se pectore iungent.

25 At tu, quò ruis, aut cui te, miserande, rebellem
Obiicis? haud isto longum letabere facto.
Tempus erit, cum tristi oculos frontemque pudore
Deiectus, toto florentes orbe videbis
Isacidum natos, Israëlisque nepotes,
Victorique Deo letum pæana canentes.
1 Nonne vides, vt voce Dei vullique Tonantis
Impulsus, praecepsq; sua datus æde repente
Corruerit Belus? Belus pater ille Deorum,
Cui nullis non seu locis bibit ara cruorem.

Idem Pauli ad Rom. cap. 14. sed paulo alii verbis: Viuo ego, dicit Dominus, omnis lingua constabitur mihi.

Cap. 46.

Babylonis ruina, qua adumbratur ruina Sathanae & omnium satellitū eius. Belus, qui & Saturnus apud Babylonios singulari cerimonia colebatur, & hostiis humanis atque adeo pueris & infantibus eius placabatur. Nabo sive Nebo idolum Chaldæorum.

Hu-

Humanum, cui pro vitulo caprò-ve sacerdos
 Græcus & Assyrius, castitat hostitis extis?
 Ecce Palæsthinis Dagon celeberrimus oris,
 A scalo quem Azotique arces, ventosaque Lydde,
 Quæq; fluenti sono pertunditur aquore Gaza,
 Gaza Dei sedes, plenis veneratur acerris,
 Contritus iacet, os, oculos, frontemque caputque,
 Membræque cuncta (lapis si possunt membra vocari)
 Huc illuc vasti spatiosa per atria templi,
 Pèrque pavementum sparsus; quo more per agros
 Semi-comes bouis differt lupus ossa perempti.

En quibus, ô stolidi, diis thura adoletis, & ignes!
 Omnigenum nempe effigies & monstra ferarum.
 En quibus, & thensas, currusque & fulcra paratis
 Aurea, quosque humeris, si quando bella minantur
 Finitimi, tristis-ve lues infecerit vrbes,
 Aut mala rubigo messem corruperit agram,
 Velatos circum vicos, circum arua ferentes,
 Nequicquam lustratis agros, pacemque per aras
 Poscitis, exhausti sudore fameque, siti que,
 Et vix fessa graui trahitis præ pondere membra!

2 Nulla salus monstris in talibus, & mutis diis:
 Immò ipsi, rari pretio inuitante metalli
 (Namque ebore, & gemmis, argento, auroq; teguntur)
 In prædam veniunt, nequicquam tympana rauco
 Cum sonitu, & crotalos pulsantibus ordine longo
 Sacrificis: tum qui magnum modò numen habebant,
 Conflati in nummos, pèrque hostica castra viritim
 Diuisi, veterem perdent cum numine formam,
 Et gerulos in clade suos, vincis que relinquunt,
 Non ipsi se, ne-dum alios, seruare potentes.

3 Audite hæc, domus Isacidum, lectissima proles,
 Vosque ô Israëliticæ quæcunque supersunt
 Reliquiæ, mentemque meis aduertite dictis,
 Quæ loquor, ut charos genitor pius inter alumnos:
 Quippe ego vos genui, vos visceribus portavi
 Ipse meis, ego vos dias in luminis auras
 Eduxi, pariens diuino semine cretos;

4 Et iam doctrinæ disciplinæq; capaces,
 Quid non sustinui, quid omisi, ut meque, meique
 Notitiâ teneris veram imbiberetis ab annis?

Heu quoties, Ego sum, dixi: me querite solum,
 Nuncq; etiam repetens, Ego sum, me querite, dico:

Vnus,

2 Contabuerunt, & contrita sunt simul: non potuerunt saluare portantem, & anima eorum in captiuitatem ibit.

3 Audite me domus Iacob, & omne residuum domus Israël, qui portamini à meo vtero, qui gestamini à mea vulua.

4 Usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci & ego feram: ego portabo, & saluabo.

Locus hic cū primis aduertendus. Exprimunt enim graphicè, Deimi rabilem & plus quam paternū affectū erga nos peccatores.

Vnus, qui senium nullo mutabilis aeo
 Nescio, qui vestri, qui vestrorumque deorum
 Dissimilis, semperque fui, sum semper, & idem
 Semper ero, plenusque mei, & nil indigus extra
 Omnia sustento, procuro, pasco, regoque:
 Vos vitam mihi debetis, certamque salutem,
 Vos, (inquam) vestrique patres, olimque minores
 Debebunt, serie sive omnis ventura nepotum.

5 Cui assimilastis me,
 & adaequastis & com-
 parastis me, & fecistis
 similem?

6 Me tamen, o miseri, quibus heu componere tandem
 Audetis, adeoque etiam postponere monstris?
 O male degeneres, o verae lucis inanes,
 Quam nulli similis, quam non imitabilis ulli
 Nocturna versata manu, versata diurna,
 Historiae verax sacra scriptura docebit.
 Siccine vos docui? sic nostro numine pleni
 Commonuere senes? heu, dum licet, impia sacra
 Projicite, & tandem errores agnoscite vestros.

6 Qui confertis aurum
 de sacco, & argentum
 statéra ponderatis:
 conducentes aurifices,
 ut faciat deum: &
 prociidunt & adorant.

7 Scilicet excussis oculis, auroque bilanci
 Depenso, flammisque diu multumque recocto,
 Aut magis collato de pluribus ere culullis,
 Conducti deus artificis fornace repente
 Emergens, seu mas, seu femina, viderit ille
 Qui jinget, seu fædum aliud, quod abominor, & trux
 Portentum, vobis pro servatore coletur?
 Proque Deo cali, pro Numine principe rerum?
 Signum anima sensusque carens, immobile signum,
 Iura dabit populis, & vota precésque rogantium
 Suscipiet? monstrum egregium, quod nempe moueri
 Sede sua nequeat, solennisque ordine pompa
 Traduci, nisi robusti ceruice repanda
 Impositum aditui, tergove agrestis aselli,
 Qui media fortasse via sub pondere pressus
 Peccet ad extremum ridendus, humique volutum
 Fundat onus, seseque deumque in puluere verset.
 Heu miserum, sibi qui tantam baiuloque ruinam
 Non aliqua potuit praesagus ab arte cauere.

7 Portat illum in hu-
 meris gestates, & po-
 nentes in loco suo, &
 stabit, ac de loco suo
 non mouebitur. sed
 & cum clamauerint
 ad eum, non audiet:
 de tribulatione non
 saluabit eos.

8 Mementote istud,
 & confundamini: re-
 dicit peccatores ad
 cor.

9 Recordamini prio-
 ris seculi, quoniam
 ego sum Deus, & non
 est vltra Deus, nec est
 similis mei:

8 Accipite haec igitur memori sub pectore dicta,
 Nec vos aut operum aut meritorum ingrata meorum
 Recordes capiant obliuia, flete peractam
 Turpibus in rebus vitam, resipiscite tandem,
 Iamque novos purgati animis assuescite mores.
 9 Tum si prisca iuuet monumenti saecula prioris
 Eruiere, & propius verum discernere falso,

Quis

*Quis quantūque siem, qua maiestate verendus,
Quam nulli similis, quam non imitabilis ulli,
Littera scripta docet, cali ipsi atque astraloquuntur.*

¹⁰ *Ille ego, cui nec heri, nec cras, nec quod fuit olim,
Aut erit, obijcitur, sed sunt presentia semper
Omnia qua causis firmis, & lege sequuntur
Aeterna; obscuraque, & quam fas vertere nulli.
Quis verò mentem, quis Numinis alta potentis
Consilia explorei? qua vis hominum. ve Deum. ve
Obstiterit? non si calum coniuret & Orcus,
Irritum erit quod nos longè prauidimus antè,
Maxima quam vasti strueremus mœnta mundi.*

¹¹ *Iamque meo ne quis dubitet de numine, signum
Quo non est aliud caelo presentius edam.
Ergo eat exclusus dudum quem saepe diūque
Parturio terris fortunatissimus ales,
Anteulet Zephyros, quando sic sacula poscunt,
(Nec retinere labet, nec fata propinqua morari.)
Par ales superis, tractūque relinquat eos,
Vnde rubet ventura dies, fugitiuaque pallet
Nox roseis afflata iugis, & prapete nisu
Pennarum, pernix alienum pergat in orbem;
Vade, vola felix, & numine missa secundo;
Nulla tibi ventorum vis, rapida. ve procella
Obstiterit, me me duce & auspice nubila scandes,
Aeriāsque plagas tranabis, & infera regna
Peruades, & promissos potièris honores.*

¹² *Accipite hæc animis, & ferrea ponite corda,
Ceruicèsq; nouo tandem consuescite duras
Emollire iugo; satis, heu, satis aspera contra
Arma Deum sanctum scelerata mente tulistis,
Iustitia procul & vera pietatis amore
Seducti, nunc versa retro vestigia ferte,
Accelerate, venite, procul mora segnis abesto:*

¹³ *En mea iam propior patriam clementia dextram
Tendit, opemque offert, in speratamque salutem:
Vos modò vexillum prærupto in monte Sionis
Suspicite erectum, Isacides, vestraq; salutis,
Virtutisque mea; maiestati que tremenda
Magnificum letis animis spectate trophæum.
At vos Assyria, Babylonica scorta, puella,
Virgineum frustra simulata frontis honorem,
Signaque mentiti geritis non vera pudoris.*

Cyrum hic
plerique in-
telligunt. Et
comparat eum
aliti velocissi-
mo. Est autè
typus Christi.

Christum in-
telligit, de
quo Paul. 1.
ad Corinth.
cap. 1. Factus
est nobis ius-
titia & re-
demptio.

Cap. 47.

¹⁰ Annūtiatus ab ex-
ordio nouissimum, &
ab initio quæ necdū
facta sunt, dicēs, Cō-
siliū meum stabit,
& omnis volūtas
mea fiet:

¹¹ Vocans ab Orien-
te auem, & de terra
longinqua virum vo-
luntatis meæ. & lo-
cutus sum, & addu-
cā illud: creauī, & fa-
ciam illud.

¹² Audite me duro
corde, qui longè estis
à iustitia.

¹³ Propè feci iustitiā
meam, non elonga-
bitur, & salus mea nō
morabitur. Dabo in
Sion salutē, & Israëlī
gloriam meam.

Cap. 47.

¹ Descende, sede in
pūluere virgo filia Ba-
bylon, sede in terra:
non est solium filiar
Chaldæorum, quia
ultrā non vocaberis
mollis & tenera.

Tempus

Tempus adest, vobis quo larvam detrahet omnem
 Vindicis os, oculusque Dei, quem fallere nulli
 Contigit; & duratis adhuc pugnare Tonanti?
 Cede Deo Babylon solium turrata superbum,
 Et terra prostrata pedes victoris adora.
 Descende infelix Chaldaei filia regis,
 Filia deliciis & turpi perditæ luxu,
 Propexamque comam, pictosque in puluere vultus
 Deice: non etenim lauta amplius, vinctæque fædos
 Inter amatores lenta spatiabere in umbra.

2 Tolle molam, & mole farinā: denuda turpitudinem tuam, dis-cooperi humerū, reucla crura, transi flumina.

3 Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobriū tuum: vitionē capiam, & nō resistet mihi homo.

4 Redemptor noster, Dominus exercitū, nomen illius, sanctus Israël.

5 Sede tacens, & intra in tenebras filia Chaldaeorum: quia non vocaberis vitra domina regnorum.

1 Iamque tibi nil turpe puta quodcunque minaci
 Imperiosa potest vultu fortuna tubere,
 Pone animo reges atavos, seruire memento,
 Incibe pistrinum tractare, moleq; rotanda
 Assuetas ad sceptræ manus adhibeto, farina
 Est hodie subigenda tibi, dominoque coquenda
 Pransuro, niueos age denudare lacertos
 Non pudeat, distringe sinus, & veste remissa
 Nudum aperi pectus, tennes insigne pudoris
 Pone procul vittas, sparsos ferat aura capillos,
 Non teretes velent sandalia lutea saras,
 Supra infræque artus vtero tenuis exue cunctos:
 Nam cui captivum custodis serua pudorem
 Coniugio? dominum rapidos miseranda per amnes,
 Per iuga pèrque niues nuda seēt abere planta:
 2 Tum fiet quidquid tegis extra intræque pudendum
 Orbe palam toto, fædi reagentur amores,
 Et sitiens semper venus & monstrosa libido,
 Indomitūque ardor, nulloq; explebilis vsu,
 Et vestri sexus infamia tota patebit.
 His ego qui sontum vitas & crimina solus
 Vindico, ter sanctus Deus, & ter ubique tremendus,
 Suppliciiis queis digna vltum te protinus ibo,
 Suppliciiis, seri recolent quæ saepe nepotes.
 3 Nec mihi quisquam hominum mortali semine cretus
 Cogitet oppositis contendere viribus audax.
 Vincere namque meum est, bellisque imponere finem,
 Quem statuo, gentesque armis domitare rebelles.
 4 Tu verò, nulla non sugillata patenter
 Parte tui, tot dedecorum liuoribus vsta,
 Tot maculis, tot stigmatibus contusa pudendis,
 Calum audes lucemque pati? quin occulte densis
 Te tenebris, nudæque sedens sub rupe, gemensq;

Babylon filia Chaldaeorum dicitur, quod in eius substructione vix sit Chaldaeorum operis: gemina Semiramis. Veteres molis manuariis utebantur, & molæ terite apud eos erant extrema feritatis.

Volue

*Volue memor tecum vite commissa prioris,
 Nequitiasque tuas, quantoque à culmine rerum
 Corrueris reputa, iam non regina vocari
 Assuesce, & teneram seruilibus indue vinclis
 Cervicem, tibi rex auus excidat & pater. Olim hæc
 Præteriere, ferus nunc omnia possidet hostis,
 Iure quidem immissus, qui factis facta referret
 Digna tuis. ⁶ quidem tandem feritatis omissum
 Saniatq; fuit, cum nuper ad arma coactus
 Irata repetenda manu, male sana pararem
 Consilia ulcisci, fedamque domare furentis
 Perfidiam populi, tuaque huic mihi sola placeret
 Dextra ministerio? tamen hæc loca lecta sciebas
 Sorte mihi dudum, gratamque ante omnia sedem.
 Cur mores truculenta tuos animumque ferinum
 Quam nostrum potius genium nutumque secuta,
 Fasque nefasque simul nullo discrimine miscens,
 Fædasti sanctos infanda cade penates?*

*Te nec virgo genas lacrymis suffusa pudentes,
 Nec longæua parens canos lacerata capillos,
 Nec puer imbellis, granibus nec adobrutus annis
 Decrepitúsque senex, sua quos natura tuctur
 Et prohibet violare pudor, quibus vrsa Lybi stis
 Parceret, aut fæta rabies ieiuna læna,
 Mouerunt: tu templa sacris, tu septa puellis
 Castra viris, cunas pueris, thalamosque maritis,
 Tu miseris magnas spoliasti ciuibus vrbes.
 Tu nihil illicitum, nihil inuiolabile ducens,
 Sanguine, cade, stupro, scelere, immanique ruina,
 Naturæ leges, diuina humanaq; iura,
 Omne audere nefas promptissima, peruertisti.*

⁷ *Dumque domum nuper victricia signa referres,
 Dicebas (memini) spoliis inania meorum
 Captiuosque palam reges, casosque recensens,
 Vicinus: en vobis belli monumenta peracti
 Certa fero, ciues, vinculum cum principe vulgus
 Aequatumq; solo, quo non augustius vllum
 Nescio cui quod terra Deo Iudæa dicar
 Templu, excelsum, inges, auroq; & marmore structu.
 Cætera mors hausit, ferrumque ignesque tulere;
 Omnia nunc vobis securâ putate, nec vllus
 Turbet ab hoste metus, viuam dum sacula viuent,
 Collaque magnorum calcabo minacia regum.*

c. 2

Aetes-

Hinc aduer-
 tant reges &
 principes,
 prætextu iusti
 belli nefas ef-
 feres sacras
 & sacra loca
 violare, & fer-
 rû in quolli-
 bet stringere,
 sine sexus aut
 ætatis discrimi-
 ne: quanto
 minus cum
 bella mouen-
 tur iniusta?

6 Iratus sum super
 populum meum, cõ-
 taminavi hereditate
 meam, & dedi eos in
 manu tua: nõ posuisti
 eis misericordias: su-
 per senem aggrauasti
 iugum tuum valde.

7 Et dixisti, In sempi-
 ternum ero domina.
 non posuisti hæc su-
 per cor tuum, neque
 recordata es nouissi-
 mi tui.

8 Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo, Ego sum, & non est præter me amplius: non fedebo vidua, & igno- rabo sterilitatem.

9 Venient tibi duo hæc subito in die vna, sterilitas & viduitas: vniuersa venerunt super te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem.

10 Et fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti, Non est qui videat me. Sapientia tua & scientia tua, hæc decepit te. Et dixisti in corde tuo, Ego sum, & præter me non est altera.

11 Veniet super te malum, & nescies ortum eius: & irruet super te calamitas, quæ non poteris expiare: veniet super te repente miseria quam nescies.

12 Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid profit tibi, aut si possis fieri fortior.

13 Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & saluent te augures cæli, qui contemplabatur sidera, & supputabatur menses, ut ex eis annuntiant ventura tibi.

*Aeternisque premam imperiis. o caca futuri
Pectora, tunc rebus considerare stulta secundis
Audes? nec sero quid vespera sole minetur*

*Prospicis? o miserè instabili confisa sereno,
Dum securatui nimium, dum nescia sortis
Ventura tibi blandiris, & deside luxu
Perdita, delicias facis, & regalia ducis
Otia molle sedens, & spes tibi fingis inanes,
Et nullis sobolem spondes tibi defore sacris,
Quæ viduos hosti thalamos, orbamque perempta
Prole domum, vacuosque lares fecisse triumphas.*

*Hæc eadem tibi nil metuenti tale, repente
Euenient: En qua tot regum mater & vxor
Nuper eras, felix numerosa prole, beato
Felix coniugio, si fata immota manerent,
Nunc viduo miseranda iaces & frigida lecto,
Et nutus, assueta iubere, tremiscis heriles.*

*His tua te mersere malis immania facta,
Ambitioque furens, regni que insana cupido,
Hæc tibi tamdudum ex illo metuenda fuerunt
Tempore quo sacris Hecates deuota triformis,
Dæmonibusque litans magicas accingeris artes,
Contemptoque Deo, quem nil curare, nihilque
Possè videre putas, regnis noua regna subactis
Accumulas, totumque hauris spe feruida mundum:*

*Vnde repentinum merita tibi nuntio verus
Exitum vates, laqueumque, specumque latentem,
Quam nil tale timens, nunquam emersura, subibis.*

*At verò, tantam hanc cladem, subitamque ruinam
Non auium voces, obseruatique volatus
Prædixere tibi, non vatum turba tuorum,
Non Persæ cecinere magi, non vidit aruspex
Chaldeus, non inspectis Babylonius extis*

*Augur præmonuit: nil te iuuere prophane
Impuræque artes, anuum commenta malarum,
Quæ tumulos & busta obeunt, quæ gramina mæstis
Nata sepulchretis ad lunam multa precantes*

*Nocte silente legunt; teneros nil profuit annos,
Et docilem his studiis olim exercere iuuentam.*

*Prodeat impostrix acies, suaque aduocet arma
Mendax Astrologus, coniurent cuncta magorum
Concilia; haudquaquam de cælo signa notantes
Auertent telum, quod dudum & sæpè minatus*

Nunc

Neque enim
Babylonij po-
terat tibi per-
suadere se à
Cyro debel-
landos.

Nunc vltirice manu nulli reuocabile vibro.

¹⁴ Ecce velut stipulae rapido quas flamma sonore
Inuasit, momento vno feralibus omnes
Consumpti perière rogis; cine facta rapaces
Ossa tulere Noti, nec tanto paruus ab igne
Reliquus argentem calefecit carbo popellum.

¹⁵ Scilicet ille malus teneris quem luxus ab annis
Imbiberas cum lacte simul, totòque sequentis
Aeui curriculo fouisti semper, ab ipsa
Quippe rudi dudum scelus omne edocta iuuenta
Contemptusque Dei, rerumque profunda latentum
Cognitio, vetitas olim quaesita per artes
Hanc cladem peperere tibi, quam nulla silebunt
Saecula, consultis & consultoribus aequam.

Cap. 48.
Per antiche-
sin transit ad
Israëlitas.

¹ Assyrios haec fata manent, qua vertere nulli
Fas hominum, nulli quos percoluere deorum:
At vos, qui veterum titulos iactatis auorum,
Stemmatibus variegatis, & sanguine tantum
Mentiti genus Isacidum, claramque Iacobi
Progeniem; audite haec, qui non effabile numen,
Quod proferre timent ipsa sine corpore mentes
Caliuaga, nomen calo terrisque tremendum
Vertitis ad fraudes periura voce tegendas:

² Interea sceleri speciosa vocabula vestro,
O impostores, praetexitis, & genus alto
Israële satum, & primos sanctae urbis honores
Præripitis, falsoque Dei praesentis amicam
Persuadetis opem: Deus omnem belliger odit
Iamdudum fucum, nec tales perferet usus.

³ Ecce vides, meritoque tuo gens perditasentis,
Ni tibi (quod credo) frons aenea, ferrea ceruix,
Et triplici pectus riget aere, miserima sentis
Quam tibi vera olim, quam sum manifesta minatus.
Cum canerem saeculis instantia fata futuris,
Ecquid ab ore meo, quod non mox ipsa probauit
Euentu praecleara fides, auctore profectum est?

⁴ Vt dixi, ut volui, mox erupere malorum
Agmina, vindictae scelerum prouisa tuorum.
Nam surdam monitis clausisti mollibus aurem,
Dura nimis, sensusque omnes adamante reuincta.

⁵ Haec ego, ne falso vestris praeuisa referres
Dæmonibus, volui predicere, dictaque iussi
Esse rata ut fierent, quae tam praesentia nunquam

c 3

Sperasses,

14 Ecce, facti sunt quasi stipulae, ignis combussit eos: non liberabunt animam suam de manu flammae: non sunt prunae quibus calefiant; nec focus, ut sedeant ad eum.

15 Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraueras: negotiatores tui ab adolescentia tua, unusquisque in via sua errauerunt: non est qui saluet te.

Cap. 48.

1 Audite haec domus Iacob, qui vocamini nomine Israëli, & de aquis Iuda existis, qui iuratis in nomine Domini, & Dei Israëli recordamini non in veritate neque in iustitia.

2 De ciuitate enim sancta vocati sunt, & super Deum Israëli constabiliti sunt: Dominus exercituum nomen eius.

3 Priora ex tunc annuntiaui, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repente operatus sum, & venerunt.

4 Sciu enim quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua aerea.

5 Praedixi tibi extitit: antequam venirent indicaui tibi, ne forte diceres, Idola mea fecerunt haec, & sculptilia mea, & conflata mandauerunt ista.

6 Quae audisti, vide omnia: vos autem num annuntiafastis? Audita feci tibi noua extitit, & conseruata sunt quae nescis:

7 Nunc creata sunt,
& non extitit: & ante
diem, & non audisti
ea, ne forte dicas, Ec-
ce ego cognoui ea.

8 Neque audisti, neque
cognouisti, neque ex-
tunc aperta est auris
tua. scio enim quia
prauaricans prauari-
caberis, & transgres-
sorem ex utero voca-
ui te.

9 Propter nomen
meum longè faciam
furorem meum: & lau-
de mea infrenabo te,
ne intereas.

10 Ecce, excoxi te,
sed non quasi argen-
tum, elegi te in cami-
no paupertatis.

11 Propter me, pro-
pter me faciam, ut nō
blasphemem: & glo-
riam meam alteri
non dabo.

12 Audi me Iacob, &
Israël què ego voco.
ego ipse, ego primus,
& ego nouissimus.

13 Manus quoque
mea fundauit terram,
& dextera mea men-
sa est celos: ego vo-
cabo eos, & stabunt
sunt.

Sperasses, nec enim vetera cui gesta prioris
Nunc cano nota satis, nec vocis egentia nostræ,
Sed noua, sed veterum nulli præscaita magorum,
Ne dum nota tibi, quod non nisi dicere mendax
Nugatrixq. potes: nam quæ sub corde voluto,
Exequor illa statim, dictum factumque per arctis
Inter se distant spatiis, passuque propinquo
Verba fides sequitur manifestis prodita signis.

2 Nec tamen hæc facilem admisisti pronus in aurem,
Atque adeo nostros etiam-num audire recusas
Infelix monitus, docilemque aduertere mentem.
Heu durum genus! haud potius es desistere victus,
Corde sed indomito perstas infrenis & exlex
Peccare, hoc ipsum materna imbutus ab aluo.

3 Talem ego te, quamuis iam dudum ab origine prima
Cognorim flecti rigidum, & mollescere durum,
Iniecta cohibebo manu, frenoque prehensum
Ad meliora traham inuitum, frustra que frementem,
Et saltus cacos præruptaque saxa petentem.
Interea iusto parcam indulgere furori,
Me propter nomenque meum; ne scilicet inter
Falsa peregrinas patiar conuicia gentes,
Et mihi, cui debetur honos & gloria soli,
Muta idola ferant, & signa carentia vita.

4 Nam cur te toties coxi, totiesque recoxi,
Ut coquitur rapidis argentea massa caminis,
Nunc opibus, modo pauperie, modo pace, modoque
Immutans sortem belli, versansq. probansque;
An non ut scires qui sim, aut quo nomine dignus?

5 Me propter, me propter ego faciam ista, meaq.
Non patiar minui ius maiestatis honorum.

6 His ergo, o moniti toties, totiesque vocati
Isacida, arrectas aduertite vocibus aures.
Primus ego rerum, rerumque nouissimus auctor
Et sator omnigenum, quidquid mare, quidquid & æther
Latipotens, quidquid tellus, celumq. profundum
Siue extra siue intus habet, quodcunque videtis
Sentitisq., opus omne meum est. 7 Ego pondere nixam
Libratamque suo telluris in aere molem
Suspendi; cali vastos ego mobilis orbes
Dimensus, Soli radios, sua mensura Luna
Augmina dispenso, stellas ego, cunctaque magni
Luce mea pasco rutilantia sidera mundi.

Semel atque
iterum admo-
nuimus tem-
pore Isaiæ
fuisse multos
idololatrias in
populo Israël:
hinc est quod
tam sollicitè
tamque dili-
genter incul-
cat maiestatem
Dei vnicè co-
lendam.

Stant

Stant per me, stabuntque anni, mensesq̄, diēsq̄,
Et madide noctes, manuum monumenta mearum.

14 Ite igitur, vestrisque ingūm ceruicibus olim
Impositum excutite Isacide, certique salutis
Promissa oblatum diuini muneris vsum
Et libertatem meliore capeſſite vultu.

Non tutum reuuisse Deo: mortalia non sunt
Quae vestras immiſſa ſonant reſponſa per aures,
Audendum eſt auctore Deo: Deus optimus auctor

Egregium bello herosa, & praestantibus auſis,
Quem ſibi delectum magno deuinxit amore,
Mittet ab extremi longinquis ſinibus orbis
Depopulaturum Babylonica regna, genūſque
Chaldaeum, generiſque inuiſum ſemen ab ima
Stirpe reuulſurum. 15 nam quae mihi cunque ſedebit

(Magnus ait Dominus) ſententia, protinus ille
Perficiet, comes armorum ductorque meorum:
Ille viam ingrediens, me, me duce, & auſpice vincet;
Nec quiſquam aduerſis illi ſe opponere ſignis,
Vltricem ve aſiem audebit, curſumque morari.

16 Sic etenim iuſſi, ſic ſaeculis pluribus ante
Quam fieret, vera praedixi voce futurum,
Conſcius ipſe etiam noſtro ſe numine ferri,
Vadet in aduerſos hoc ipſo audentior hoſtes,
Certus opis, certus potiundi ex hoſte triumphi.

17 Hae ego, quaeq̄ alia admonui olim plurima, quaeq̄
Nunc etiam moneo, veſter Deus atque redemptor,
Debuerant vobis vitam mutaſſe priorem
In melius, morēſque nouos formaſſe colendo,
Omnia quae pigras leuiter tranſmiſſa per aures
Aut contempta vaga per inane tulere procella.

18 Quae ſi peccatoribus penitus commiſſa profundis
Seruaſſes memor, o quam te pax alma bearet!

Pax animi tranquilla quies, ſecura voluptas,
Pax aequi iuſtisque tenax, & conſcia recti,
Deliciaſque pluens pleno velut aurea cornu
Copia, montano torrentior amne, mariſque
Gurgitibus vaſtis tumidi, pelagique profundo.

19 At ſtirpis ſeries veſtra, & genus omne nepotum,
Quot vento pulſi plangunt ad littora fluctus,
Quotque lapilliſſera fundo voluuntur arena,
Viciffet numero, longumque ſuperſtes in annum
Nullisque attritum bellis, nulloque minutum

Funere,

14 Congregamini omnes vos, & audite: quis de eis annuntiauit haec: Dominus dilexit eum, faciet voluntatem ſuam in Babylone, & brachium ſuum in Chaldaeis.

15 Ego ego locutus ſum, & vocaui eum: adduxi eum, & directata eſt via eius.

16 Accedite ad me, & audite hoc: non a principio in abſcondito locutus ſum: ex tempore antequam fieret, ibi eram, & nunc Dominus Deus miſit me, & ſpiritus eius.

17 Haec dicit Dominus redemptor tuus ſanctus Iſraël, Ego Dominus Deus tuus doceus te vilia, gubernans te in via qua ambulas.

18 Vtinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumē pax tua, & inſtitia tua ſicut gurgites maris.

19 Et fuiſſet quaſi arena ſemen tuum, & ſtirps vteri tui vt lapilli eius: non interiſſet, & non fuiſſet attritum nomen eius a facie mea.

Fraud dubiū
quin hic Cy-
rū intelligat
qui voluntate
tem Dei fecit
contra Baby-
lonē, & exe-
ruit brachium
ſuum contra
Chaldaeos.

Aduerte elo-
quentiā Pro-
phetiae admi-
rabili in pra-
dicanda ple-
niſſima Dei
iuſtitia &
pace.

Funere, me coram sedes tenuisset auitas.

20 Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis, in voce exultationis annūtiare: auditum facite hoc, & efferte illud vsque ad extrema terre. Dicite, Redemit Dominus seruum suum Iacob.

21 Non fuerunt in deserto, cum educeret eos: aquam de petra produxit eis, & scindit petram, & fluxerunt aquæ.

22 Non est pax impiis, dicit Dominus.

Cap. 49.

1 Audite insule, & attendite populi de longe: Dominus ab utero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei.

2 Et posuit os meum quasi gladiū acutum: in vmbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me.

3 Et dixit mihi, Seruus meus es tu Israël, quia in te gloriabor.

20 *Perge tamen, celerique fuga Babylona relinque, Proripe te terris crudelibus, effuge sauam Atque illaudatam Chaldæi limitis oram.*

Tum letam latus quantum potes exere vocem, Iamque tuis totum reple clangoribus orbem, Descendisse Deum calo, veramque Iacobi Progeniem manibus diri eripuisse tyranni;

Perque insessa feris loca, perque liquoris egena, Absque siti, petra fontes fundente perennes, Illa sum patris retulisse penatibus agmen

Pace data, qua non gaudebunt impia corda Mentisque indomita: dicit Deus Isacidum Rex.

1 *Vos quoque litoribus quamquam cōtraria nostris,*

O clausæ pelago gentes, procul arua tenetis,

Gens obscura modo, sed mox voluentibus annis,

Ventura in magnum imperium domui insita nostræ

Vos vox, vos hæc vox diuinitus edita tangit:

Audite, atque Deo faciles parete volenti.

Me Dominus castis inclusum virginis almæ Visceribus, factumque hominem virtute manente

Incolumi, qua sum Deus, ut vis nominis apte

Naturam signaret utramque, vocauit Iesum;

Verum hominem, verumque Deum, seruare potentem

Quos hominum primi vetitos decerpere fructus

Ausi perpetua damnarant crimine mortis:

Hoc titulo insigni, quem summus suspicit æther

In fera regna tremunt, reges telluris adorant

Sceptrigeri, castæ pura me matris ab aluo

Diuus honoratum voluit Pater, illius olim

Promissi memor, Abramo quod fecerat antè.

2 *Ipsæ meo ancipitem gladium dstringit ab ore,*

Quem quisquis penitis in corde recessibus hausit,

(Mira cano) vitam recipit pro funere, moxq;

Ardet abire fuga, tenero sique relinquere natos,

Consortemque thori, fessosq; atate parentes;

Mæque sequi, verum sub carne Deum moribunda,

Verum hominem, dextræq; Dei munimine fultum.

Quem, velut electam mille inter tela sagittam,

Cum lubet, aurata promit conditque pharetra,

Omnipotens rerum genitor, mentisque suorum

Vulnerat, æternoque sui bonus vrit amore.

3 *Tum me oculis spectas dulcem iaculantibus auram*

Allo-

Audit ad historiam Exodi.

Cap. 49.

Ab hoc capite vsque ad finem libri est quasi vnus & perpetuus cōtextus ad Christum: Hic Hieronymus ad Rufinum scribens dicit hic Isaiam non prophetiam, sed historiam exercere.

Vide Cyrillum hoc ipso loco.

Verbum domini gladius acutus. Hinc collige vim efficacem verbi Dei.

*Alloquitur: Gratum est, ô nobile semen Iudæ,
Obsequium, mi nate, tuum, nec parua fidei
Posta ministerio merces; tu gloria nostra,
Tu decus es, tu patris amor, tu sola voluptas.*

** Ad quem ego: Nec ratio nec res finit, optime diuum,
Hunc mihi te, quemcunque adij sine fruge, laborem
Acceptum ferre, & gratandi innectere causas.*

*Nam quid ego tandem tantis sudoribus egi?
Quid tam extrema pati, quid tam miseranda subire
Supplicia, extorrem, inuisum, rerum omnium egenum,
Profuit, & leto infami finisse dolores?*

*In vanum labor omnis est: Proh quantula gentis
Isacidum nostris accessit portio regnis!*

*Iudicio tamen ista tuo Pater alme relinquo;
Tu scis, tu solus mihi testis idoneus esse
Namque potes, nullam commisi muneris olim
Particulam mihi prateritam, tardè-ve peractam:*

*Omnis confeci, impleui, tua magna voluntas
Quæcunque impleri Pater ô sanctissime iussit.*

*5 Ille refert: Ego te, fili, materna subire
Viscera, naturamque hominis, seruiq; figuram
Induere, ætherea demissum sede, volebam:*

*Vt pridem auersum monstrisque litare prophanis
Addictum Isacidam, longèque à numine nostro
Abductum, ad vitæ reuocares sacra prioris:*

*Ille sed impatiens freni, durusq; reduci
Perget, & excussis præceps rapietur habenis;
Nec conuersa retro releget vestigia, quamuis
Ad commune bonum, & cætus cælestis honorem,
Sæpe, manûque data, verbisque vocatus amicis.*

*Tu tamen hanc animo curam depone, nec ullus
Te dolor abiecti nimium perstringat Iudæ,
Deliciæ, mi nate, mea, mea magna voluptas,*

Nate tui virtus & gloria sola parentis:

*Corruit ille quidem, sed qui sibi causa ruina
Exitûque fuit: pro quo tibi mille rependam,*

Mille dabo populos, diuerso sole calentes,

*Qui tua iurati constanter sacra sequentur,
Æternòque datas seruabunt fœdere leges.*

*6 Rursumque hæc, tristem verbis solatus amicis,
Adiecit: Parua est iactura (absiste dolere)*

** Si fœx Abramida populi, si gentis Iudæ*

Piles reliquæ densa caligine mersæ

4 Et ego dixi, In vacuum laboravi, sine causa, & vanè fortunam meam consumpsi: ergo iudicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo.

5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero seruum sibi, ut reducam Iacob ad eum, & Israël non congregabitur: & glorificatus sum in oculis Domini, & Deus meus factus est fortitudo mea.

6 Et dixit, Parum est est ut sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fœces Israël conuertendas. Ecce, dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremam terram.

Ex te perditio tua Israël.

* Vide Actus Apost. caput 13. ubi Paulus & Barnabas Iudæis Evangelium repudiantibus constanter dixerunt: Vobis quidem oportebat loqui primum verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, ecce conuertimur ad Gentes.

Con-

Contemfere tuos monitus, verámque negarunt
 Cæcatis errore animis admittere lucem:
 Scilicet adueniet tempus, iam iamq̄ propinquat,
 Cùm tu, Nate Deo, terris lætabile sidus
 Luce salutari toto radiabis in orbe,
 Et vitam afflictis populis, verámque salutem
 Sponte feres, quacunque vagas circumfluus oras
 Oceanus vastis terrarum anfractibus ambit.

7 Hæc dicit Dominus redemptor Israël, sanctus eius, ad contemptibilem animã, ad abominatam gentem, ad Ieruum dominorum: Reges videbunt, & consurgēt principes, & adorabūt propter Dominum, quia fidelis est, & sanctum Israël qui elegit te.

7 Talibus ille meos genitor qui sidera torquet,
 Diuim hominũque parens verbis prænũtiat ortus,
 Imperio cuius, cælum commune relinquens,
 Indatũsque hominem, & moribundos corporis artus,
 In commune bonum, vitam cum sanguine fundam,
 Multa prius passus conuitia, multaque probra,
 Et recitatorum ludibria Iudeorum.

Quem tamen hæc iterum missu genitoris in auras
 Olim venturum, vitasque & crimina fontum
 Disquisiturum, pœnasque & præmia cuique
 Pro meritis equa libratis lance daturum,
 Horrebunt ipsi reges, pauidique tribunal
 Excelsum circumfistent, sæuique tyranni
 Supplice adorabunt vultu, nec corpora tantum
 Viua, sed & dudum defuncti corpore manes
 Accipient ius quisque suum: medio ipse theatro
 Conspicuis, fuluãque sedens in nube per auras,
 Sanctorum cætus inter, turmasque volucrum,
 Secernet dextra iustos, læuãque nocentes.
 Omnis adorabit sexus illum, omnis & atas
 Flexa genu, magni imperio iussuq̄, Tonantis
 Munus ad id selecta, pio cumulabit honore.

8 Hæc dicit Dominus, In tempore placito exaudiui te, & in die salutis auxiliarius sum tui: & seruaui te, & dedi te in fœdus populi, vt suscitares terram, & possideres hereditates dissipata:

8 Quinetiam his illum dum mittit, dicitur olim
 Affatus genitor dictis: Pone ocyus omnem
 Corde metum, mi Nate, ego te, mea cura, tuosque
 Audiui gemitus, dum tempora resque sinebant,
 Nec te indefensum, non exspem inopem-ve reliqui;
 Sed quoties dubie metus anxiamque hora salutis
 Incidit, ipse aderam præsto, auxiliũmque ferebam,
 Perpetuoque feram: tibi enim, tibi fœderis illa
 Sponsio, qua numen nostrum mortalibus agris
 Obstrinxi, peragenda tuo est fusoque luenda
 Sanguine, quo nobis non est pretiosior alter,
 Aut fuit, aut alius posthac erit vllus in annis.

Sanguinis hoc chari pretio tibi maxima rerum

Dece-

Locum istum
 exponit D.
 Paulus de
 tempore gra-
 tia, 2. ad Co-
 rinth. cap. 6.

Decedet tellus, diuisaq; regna nouato
 Latabuntur hero, vinculisque, & carcere clausi
 Obscuro, lucem libertatēque videbunt.
 Felices qui te pastore per herbida prata,
 Campōsque irriguos, per saltus tramite nullo
 Detritos, nullo demessos dente, licenter
 Pascentur: ⁹ non tetra fames, non arida fessos
 Urgebit sitis, aut lethali Sirius aflu
 Afflabit canis; at leti per pascua leta
 Deducente Deo, durōsque leuante labores,
 Perpetuam viuus potabunt fontibus vndam.
¹⁰ Tum celsos in planitiem decrescere colles
 Cernere erit, facillique viam præbere meatu
 Per complanatas, inga nunc imperuia, rupes.
¹¹ Conuenient alacres, quos longè Aurora remotos
 Diues alit, quos afflat equis sol serus anhelis,
 Quique madent Austro, Boreaq; rigoribus algent.
¹² Vos ergo ô tacito labentia sidera mundo,
 Vos ô celi ipsi, & quæ vos, & vestra volucres
 Templacolunt mentes, pura sine corpore mentes,
 Labisque exsortes: tuque ô ter maxima rerum
 Terra, cauis seu tu conuallibus humida sidis,
 Seu celsa attollis montes, caloque superbum
 Inseris os, in clarifanas erumpite voces,
 Et sanctum magni numen celebrate Tonantis.
 Nam populū ille suum magno complexus amore,
 Opportuna tulit fessis solatia rebus,
 Demissosq; animis, & opis respexit egentes,
 Quos fore mente suos olim præuiderat alta.
¹³ Cur igitur calum lacrymosis vocibus imple
 Fortunata Sion, modo si tua nunc bona noris?
 Parce queri, non te Dominus, quod rere, reliquit,
 Nec te, sors quæcunque premat, confide, relinquet.
¹⁴ Non magis vnigenam quàm mater dulcis alumnum,
 Et licet illa feris longè crudelior ur sis,
 Sacrae contemto natura fædere, tantum
 Audeat in sese scelus, & sua viscera, ceriè
 Non ego te (dicit Dominus) mea cura, relinquam.
¹⁵ Tu quanta es, manibus nostris descripta teneris:
 En muros turrēsq; tuas affixus & herens
 Nusquam amitto oculis, & propugnacula coram
 Me tua sunt semper, tanquam depicta fideli
 In tabula, quam nulla ætas eradere possit.

d 2

Tu

9 Vt dices his qui
 vinciti sunt, Exire: &
 his qui in tenebris,
 Reuelamini. Super
 vias pascentur, & in
 omnibus planis pa-
 scya eorum.

10 Non esurient ne-
 que sitient, & non
 percutiet eos æstus &
 sol: quia miserator
 eorum reget eos, &
 ad fontes aquarum
 potabit eos.

11 Et ponam omnes
 montes meos in viā,
 & semita: meæ exal-
 tabuntur.

12 Ecce isti de longè
 venient, & ecce illi ab
 Aquilone & mari, &
 isti de terra Australi.

13 Laudate cæli, &
 exulta terra, iubilate
 montes laudem: quia
 consolatus est Domi-
 nus populū suū,
 & pauperum suorum
 miserebitur.

14 Et dixit Sion, De-
 reliquit me Domi-
 nus, & Dominus obli-
 litus est mei.

15 Nunquid obliuisci
 potest mulier infan-
 tem suū, vt non mi-
 fereatur filio vteri sui?
 & si illa oblita fuerit,
 ego tamen non obli-
 uiscar tui.

16 Ecce, in manibus
 meis descripsi te: muri
 tui coram oculis meis
 semper.

17 Venerunt structores tui: destruenteste, & dissipantes à te exhibunt.

18 Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: viuo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestiēris, & circūdabis tibi eos quasi sponsa.

19 Quia deserta tua & solitudines tuae, & terra ruinae tuae nunc angusta erunt praehabitoribus, & longē fugabuntur, qui absorbebant te.

20 Adhuc dicent in auribus tuis filij sterilitatis tuae, Angustus est mihi locus, spatium mihi ut habitem.

21 Et dices in corde tuo, Quis genuit mihi istos? ego steriliis, & non pariens, transmigrata & captiua: & istos quis enutriuit? ego desolata & solata: & isti vbi hic erant?

22 Haec dicit Dominus Deus, Ecce leua bo ad Gētes manum meam, & ad populos exaltabo signū meū. Et afferent filios tuos in vlnis, & filias tuas super humeros portabunt.

23 Et erunt reges nutritij tui, & regine nutritices tuae: vultu in terra demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorū lingent. Et scies quia ego Dominus, super quo nō confundentur qui expectant eum.

17 Tu ne lapsa videns aliqua tua mœnia parte, Deicias animum, lux ecce beata propinquat, Qua, qui te excisam ferroque ignique volebant, Excedent, pulsiq; vagis erroribus orbem Percurrent totum instabiles, nusquamque quieti, Hæc q; nouis tua metatoribus arua relinquent.

Mox vbi regifico surgent ad sidera sumptu Ingentes passim præcelsis turribus vrbes.

18 Tuque adeo attollens oculos, circumfer in omnem Lumina circuitum; Lybia si discis arenas, Aut Libani frondes, numera quot prospicis omni Parte coire virūm non vno nomine gentes, Agminibus feruere vias mirabere densis, Et tantam comitum turbam affluxisse nouorum.

Non ego, non viuam, quem expertem mortis & aui Non nescis, nisi turrigero tua tempora seruo, Et multorum hominum plexa de flore corona Mox redimita geras, sublimēque frontis honestæ Os tollas, ut sponsa suo ducenda marito.

19 Tum noua tentabunt tacitum tibi gaudia pectus, Iamque parens prolis numero formosa carentis, Cum tua non capient tantam pomœria pubem, Angustas sedes, & non satis ampla querentum Tecta sibi, vicōsque alios urbēsq; rogantur, Non surda blandas admittes aure querelas.

20 Et simul hæc tecum: quæ me, o, quæ numina seruant? Quis Deus effætam, & viduo dudum egra trahentem Membra thoro, tanta me prole repente beauit? Quis nouus hic matris deserta fœtus? vbi autem Hos genui non mixta viro, non conscia lecti? Aut quo lacte alui, captiua, extorris, egena, Pulsa domo, famulæque manu data pensa retractans?

21 Parce metu, Deus ore refert; nec sicca queraris Vbera, nec ventrem effætum, nec iura negata Consortis thalami, vir ego, tibi fungar amati Coniugis officio: parient tibi semine nostro Fœcunda gentes, quotquot Sol lustrat vierque Natōsque, natōsque utrius-vis pignora sexus; Certatimq; ferent vlnis gratissima matri Munera communi, tutaque in sede reponent, Nempe sinu gremioque tuo, non vilia tantum Mancipia, at regum pueros, natōsque sub ostro, Et reginarum mammis felicibus altos;

Pharisæi & ceteri hypocritæ destruent Ecclesiam per suas traditiones.

Apostoli & pauci alij ex Iudaismo conuerfi.

Ecclesia.

Quos

Quos omnes vultu procumbere supplice cernes
Ante tuos, o diua, pedes, & lingere terram
Qua tuâ cunque sacris figes vestigia plantis.

Tum quis sim, quàm largus opis, quâ ferre paratus
Auxilium, mihi qui sese suâque omnia credunt,
Docta scies; tum degeneri pallere timore
Dedisces, iam facta meis audentior armis.

²⁴ Amplius hoc dicam; tu condere mente memento:

Ardua res forti prædam extorquere giganti,
Incolumemque domum cæso prædone referre
Difficile est: ²⁵ sed posse mihi dedit omnia, qui me
Legauit Pater, hæc me vnum pugnanda reposcunt
Bella ducē: ibo ergo, ibo, adamãtina claustra refringã,

Et spolia immani longum possessa tyranno
Eripiam, victorque illaesa & salua reducam.

Quique ream te iudicio fecere prophano,
Arguam in os, iustum pallentes ante tribunal:
Nec frustra: nam quæ tanto par pœna furori,
Exemplum-ve potest statui pro crimine dignum?

Ergo ego conspicuus folio quasitor ab alto,
Aequabo sceleri pœnas, & præmia virtus
Digna feret; genus omne tuum, seriemq; nepotum
Seruabo bonus, & quotquot nascentur ab illis.

²⁶ Ast hostes, o diua, tuos, quos cædis auara
Exercet sitis humana, satiabo repenti,
Faxo suos rabidis diserpant dentibus artus,
Permadeantq; suo, velut inter vina cruore:
Tum cuius hominum, quocunque sub axe iacentes
Exercent terras, manifesta in luce patebit
Quis sim, quàm dulci te circumplexus amore
Seruarim semper: tum gens humana mearum
Agnoscet robur manuum, seseq; redemptam
Sentiet à magno stirps Israëlè profecta.

Cap. 50.

Præcedenti
capite locu-
tus est Eccle-
sias sanctorū
vsque ad ad-
uentum Chri-
sti: nūc ad Iu-
dæos incre-
dulos verba
facit, vbi ma-
riem intellige
synagogam.

¹ Pone importunas igitur, Iudæe, querelas.

Non ego, si nescis, matris connubia vestra

Sponte mea abiici, nec scripta repudia misi:

Profer, siquid habes, de me quod iure queraris,

Et, si quid potes, exhibitis conuincetabellis.

An ego vos subieci hasta, vanum-ve maligno
(Contractum placito dissoluere tempore nomen
Haud potis, aris egensque) sub exactore reliqui?
Non ita: sed scelerum vestrorum pondere pressi,
Vos ipsos licitatori addixistis auaro.

24 Nunquid tolletur
à forti præda? aut
quod captum fuerit à
robusto, saluum esse
poterit?

25 Quia hæc dicit
Dominus, Equidē &
captiuitas à forti tol-
letur: & quod ablatū
fuerit à robusto, sal-
uabitur. Eos verò qui
iudicauerunt te, ego
iudicabo, & filios tuos
ego saluabo.

26 Et cibabo hostes
tuos carnibus suis: &
quasi musto, sangui-
ne suo inebriabuntur:
& sciet omnis caro
quia ego Dominus
saluans te, & redem-
ptor tuus fortis Iacob.

Cap. 50.

¹ Hæc dicit Domi-
nus, Quis est hic liber
repudij matris vestrae,
quò dimisi eam? aut
quis est creditor meo,
cui vendidi vos? ecce
in iniquitatibus ve-
stris venditi estis, & in
sceleribus vestris di-
misi matrē vestram.

d 3

At

*At vestra hac genitrix infelicissima rerum,
Per sacra nil metuens iuratum mutua fœdus
Rumpere adulterio turpi, thalamosque repente
Pacta novos, vltro connubia nostra reliquit,
Et seruo commixta, thorum despexit herilem.*

Synagoga.

² Quia veni, & non erat vir: vocavi, & non erat qui audiret. nunquid abbreviata & parvula facta est manus mea, ut non possem redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce, in increpatione mea defertum faciam mare, ponam flumina in siccum: computrescēt pisces sine aqua, & morientur in siti.

² *Ab quoties veni communem questus amorem
In ventos abiisse leues; nihil illa querelis
Mota meis, ut dura silex, aut horrida cautes,
Perstitit in cœpto, fugitque inimica vocantem.
An verò, quòd saeva tuum sic spernis amantem,
Ad mea, quæso, tuas audebis roborare vires
Metiri? aut certis hac circumscribere metis?
Si nescis, non usque adeò mihi languida friget
Dextra, nec imbelli tam lenta in pectore virtus,
Ut nequeam magni vel solo numine vultus
Conterere hostiles acies, nullòque labore
Iam prope commolitam de fauce reducere pradam.*

*Quoque minus dubites, ego nil mutatus ab illo:
Aspice me, qui olim pelagi per stagna rubentis
Imperio diuisa meo, fluctusque minaci
Voce retrò in fontem trepido cum murmure versos,
Afferui vestros in libera iura parentes.
Tum iussi fugere lacus, fugere lacuna,
Desertumque suis sub aquis computruit omne
Squammigerum pecus, & sicca porrectus in vluva
Thynnus hians medio non repperit amne liquorem,
Sed vitam sitiens natali in flumine liquit.*

³ Induam celos tenebris, & saccum ponam operimentum eorum.

³ *Ille ego per Pharias miracula plurima gentes
Qui feci, & calum tenebris, & nocte profunda
Inuolui; stetit inuitus, tenuitque iugales
Sol ad fræna suos, lucemque diemque scelestis
Invidit meritò terris; tum conscius horror,
Et noster laxis furor indignatus habenis
Turbavit trepidas mentes, & cæca futuri
Pectora, non vanis terroribus externavit.*

*Talia veridico longanivatis ab ore
Fundebat Deus, insana non credita genti:
Ut quæ fidem strueret dictis, & pondus haberet
Serma salutaris, seseque probaret ab arce
Siderea missu Patris huc venisse supremi,
Mox hac adiecit: Non sunt, ut rere, prophana
Quæ loquimur, non vana hominū comenta, nec isthic
Impostura latet, liuenti interlita fucò:*

Omnia

*Omnia vera audis, penitisque reposta Tonantis
Arcanis, quæ fas nulli penetrare deorum,
Nulli hominum, quæ cuncta mihi concredidit vni
Diuûm hominumq; Parës, magni ante exordia mûdi.*

*4 Nam me factû hominem dū vestras legat ad oras,
Instruxit, linguamque dedit sermone potentem,
Quæ molles aditus, quæ fandi tempora nosset,
Eloquiûmque sacrum vario moderamine mulcens
Captaret mentes hominum, alliceretque monendo.*

*5 Ille mihi quoties humentes depulit umbras
Luteolis Aurora nouans incendia bigis,
Personat attentam non vanis pulsibus aurem:
Arripio sonitum arrectus, supplexq; magistrum
Adueneror, quiduis facere & perferre paratus,
Dum mihi quæ data sunt mandata à Patre capeffam.*

*6 Scilicet horrissonis liuentia terga flagellis
Nudauit, tenerasque genas vellentibus vltro
Permissi, nec sidereum os, quo nubila mundi
Cuncta serenantur, spûtis auertere fædis
Tortorum volui, flexû-ve eludere pgnos.*

*7 Non tamen auxilium de calo defuit vnquam;
Quamuis afflicto rerûmque extrema secuto
Adfuit in mediis cruciatibus, atque adeo ipsa
In morte, omnipotens hominû sator atque Deûm Rex,
Nec tulit infesto circumuallatus ab hoste
Tristia deformi confunderer ora rubore,
Ire sed erectam sublimi vertice iussit,
Irati veluti victrix maris aspera cautes,
Contemptor que hyemis tempestatisque sonora
Stat scopulus, tumidis nunquam frangendus ab vndis:*

*8 Et quis erit, qui me tam magno vindice tutum
Audeat aduersis incurrere cominus armis?
Quisquis es hinc absiste: 9 propè est fortissimus vltor
Defensorq; mea, cali Deus incola, cause,
Iudice quo (nec enim dubito) victoria certa,
Certa mihi cedit promissi palma triumphi.*

*10 At vos, & vestri decreta nefanda Senatus,
Vt longo consumptam usu atque teredine vestem,
Dissoluet Deus, & memori delebit ab euo.*

*10 Sin aliquis vestrum de tot modo millibus vnus
Qui timeat Dominum superest, non segniter atris
Emergat tenebris, quibus hæctenus obrutus, alnum
Non potuit sperare diem, felixque reperta*

Luce,

Rabbini ad
Isaiam hæc
referunt: nos
autem verita-
te subnixi de
Christo intel-
ligimus.

Insuperabilis
sua uia bonæ
conscientiæ.

Pertineam si-
ue teredinem
intelligerem
conscienti-
am, qui con-
sumit eos qui
Christum nõ
receperunt.

4 Dominus dedit mihi linguam cruditam, ut sciam sustentare eum qui lassus est, verbo: erigit manum, manum erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.

5 Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico; retrorsum non abij.

6 Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus.

7 Dominus Deus auxiliator meus, ideo non sum confusus: ideo posui faciem meam ut petram durissimam, & scio quoniam non confundat.

8 Iuxta est qui iustificat me, quis contradicet mihi? stemus simul. quis est aduersarius meus? accedat ad me.

9 Ecce Dominus Deus, auxiliator meus: quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos.

10 Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem serui sui, qui ambulauit in tenebris, & non est lumen ei? speret in nomine Domini, & ininitatur super Deum suum.

Luce, Deo natum, non tristia iussa ferentem
 Audiat, & Domini numen solius adoret,
 Spēsque & opes cunctas in eo componere discat,
 Tuta super solidi nitens fundamina saxi.

Sed quid ego hæc? Equidē cano carmē inutile surdis:

Vix hæc accipient pauci, quos æquus amavit
 Iamdudum Pater, & ciues ascripsit Olympo,

Felices ciues: " infelix cætera turba

Nec flecti mollis, facilis nec vera doceri,

Indomitas cæco tegitis sub pectore flammæ,

Quæ multo aggestu subiecti fomitis aucta,

In vestram erumpent, ô gens incredula, tandem

Perniciem: ite igitur quando sic vultis, & ignem

Pascite, quem dudum fibris aluistis in imis:

Vos vobis ego permitto, frænisque remissis

Soluo lubens, quocunque rapit vos vestra libido,

Ite vagi, prius admoniti tamen atque monendi

Interitum vobis tristem pro talibus ausis

Inq̄, Deum insigni vestrum impietate manere.

At vos, sancta quibus magnoque parata labore

Iustitia & pietas diuinum in spirat amorem

Obsequiumque ardens, bene quo sine nulla litatur

Victima, nec grato perfunditur ara cruore,

Accipite hæc, animosque meis aduertite dictis:

Qui sis, vnde domo, qua nomen origine ducas,

Et genus, & proavos, & patrum stemma tuorum,

Grege ò lecte mihi, grege ò generose recense.

Non ego te terris volo credas esse profectum

Limosâ plenis v̄ligrine (clarior ortus

Est etenim natura tui) sed rupe memento

Sublimi excisum, caloḡ, astrisque propinqua,

Flumine de puro sanctum subijisse lauacrum.

Nec vos Abramum pudeat meminisse parentem,

Et Sarræ, quamuis effætæ, agnoscere partum,

Hos ego defectæ plorantes damna senectæ,

Et steriles thalamos, & frigida connubialis

Iura thori (nam spem partus extinxerat etas)

Mox hærede dato, patrij qui lata teneret

Regna soli, in populos ingentes crescere iussi;

Vnde genus vestrum, & vestra incunabula gentis.

Ast illis tacitam pertentant gaudia mentem:

Qualibus & tu nunc, rata si mea fœdera seruas,

Afficiere Sion, celo gratissima virgo.

Namque

11 Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis, ambulante in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis: de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis.

Cap. 51.

1 Audite me qui sequimini quod iustum est, & queritis Dominum: attendite ad peccata vnde excisi estis, & ad cavernam laci de qua præcisi estis.

2 Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram quæ peperit vos: quia vnum vocavi eum, & benedixi ei, & multiplicavi eum.

3 Consolabitur ergo Dominus Sion, & consolabitur omnes ruinas eius: & ponet desertum eius quasi delicias, & solitudinem eius quasi hortum Domini. Gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis.

Cap. 52.

Namque ego prateritas ne iure querare ruinas
 Efficiam, solito cum me instaurante resurges
 Altior, & caelum turrato vertice tanges,
 Iam non sola Sion, iam non deserta, sed ingens
 Comtaque, & irriguis longè fecundior hortis.
 Luctifoni procul hinc gemitus, procul ora rigantes
 Virgineasque genas lacrymae, sed leta canoro
 Carmina concentu, per compita cuncta, per omnes
 Certatim vicos, choreis, hymnisque sonabunt,
 Gratantum reducem cum libertate salutem.

⁴ Vos ergo populi felici fidere nati,
 Quos nullis in me meritis, sed sponte receptos
 In nostrum adsciuit nomen, gentemque, tribumque,
 Gratuitoque supra reges, regumque tyaras
 Euexi dono, me audite, audite frequentes;
 Quaeq; loquor, nam vera loquor, ne tradite ventis
 Irrita, sed memori concepta recondite mente.

Non ab inaccessso nimborum vertice Sinae
 Credite promissae responsa venire salutis;
 Profluet ista meo lex sacra loquentis ab ore,
 Et decreta salus: lex haec rata gentibus, ante
 Digestum chaos, & magni noua semina mundi,
 Ne forte erretis, non est aliunde petenda.

⁵ Iamque adeo fons iustitiae, Patris aureus imber,
 Humani generis seruator, ab aethere fractis
 Vi multa portis erumpere gessit, & oras
 Visere mortales; venienti occurrite laeti:
 Franabit dextra populos, fortisque lacerto,
 Ius dicet terris, & quas circumfluus ambit
 Oceanus, & quas fluctu indignante relinquit.
 Illum expectabunt omnes; pendebit ab illo
 Quidquid magna sinu fundit natura beato.

⁶ Quoque minus dubites, nec enim diffidere verbis
 Fas reor esse meus, oculis vaga sidera lustra,
 Et maria, & terras, animo metire capaci
 Omnia quae tacito voluuntur sidera motu;
 Ipsum etiam caelum, & caliquos suspicis orbes,
 Mutabunt faciem, & fumi de more liquefcent:
 Quinetiam tellus aeno detrita senescet,
 Iamque usu confecta ruet, secumque ruina
 Vna eademque suos trahet inclinata colonos.
 Ast aeterna manent, nullisque obnoxia saeculis,
 Quae promissa dedi per me iurata, salutis

4 Attēdit ad me popule meus, & tribus mea me audite: quia lex à me exiet, & iudicium meum in lucem populorum requiescet.

5 Propè est iustus meus, egressus est saluator meus, & brachia mea populos iudicabunt: me insulae expectabunt, & brachium meum sustinebunt.

6 Leuate in caelum oculos vestros, & videte sub terra deorsum: quia caeli sicut fumus liquefcent, & terra sicut vestimentum atteretur, & habitatores eius sicut haec interibunt: Salus autem mea in sempiternum erit, & iustitia mea non deficiet.

Simile in Evangelio: Caelum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

e

Aucto-

Auctorem vestrae, verique aequique potentem.

7 Audite me qui scitis iustum, populus meus lex mea in corde eorum: nolite timere opprobriū hominum, & blasphemias eorum ne metuatis.

7 *Audite hæc, iterum moneo, repetensque monebo, Vos, quibus ipsum me per plurima splendida facta, Quis quantusque siem, discussa nube videndum lampridem exhibui, legumque arcana mearum Scire dedi, memori quæ condita mente tenetis; Soluite corde metum populi, mea cura, fideles; Nec vos constanti mentis de sede, malorum Improbilas quatiat; nec sint opprobria tanti Contemptusque truces, vultusque oculique minaces, Ut vos proposito vis instans vlla tenaci Deiciat, flectat. ve animos; & talibus olim Assuetis fient vobis leuora ferendo.*

8 Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: & sicut lanam, sic deuorabit eos tinea: Salus autem mea in sempiternum erit, & iustitia mea in generationes generationum.

8 *State modo: non ora ferent aduersa rebelles: Sed veluti pluuiis quæ penula promitur horis Tantum, assueta seris claudi condique sereno, Ut sensit lucem, tineis exesa fatiscit, Totaque per partes cadit intermorsa minutas; Dilapsi huc illuc fugient, pavor externatos Dirus aget, nigri que volans circum agmina pennis Eumenidum turba anguigeros intorta capillos. At meus eternum vestros comitabitur orsus, Præcedetque fauor nullo variabilis æuo, Perpetuæ fides inconcussique tenoris.*

9 Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini: consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus seculorum. nunquid non tu percussisti superbium, vulnerasti draconem?

9 *Sic o sic eat. o vindex eterne tuorum Accipimus promissa, tuosque nouamus honores. Exurge (exclamant atque hæc tibi carmina dicunt) Isacida iam olim duce te meliora secuti) Exurge o tandem lacrymosis excite votis, Monstrorum domitor Deus, auersor que malorum: Quaque manu fulmen vibras, quo tela lacerto, Sacrilegis ostende, deum fortissime, terris, Qualis eras æuo veteri, qualisq. fuisti Semper, & à prima nascentis origine mundi.*

Non ille es, profugos qui longo errore parentes, Optatas sedes, fataliæque arua tenere, Et letas Solymæ fugientis prendere terras Post longi exilij diuersa pericla dedisti? Tu reges, tu terrigenas, inuicte, gigantes, Fossarumque moras, obstantesque eminus vrbes Strauisti: tu, tu seruantem claustra draconem Flammeæque exertis iactantem sibila linguis, Tollentemque iubas, arrectæque colla tumentem,

Mactasti:

Sunt qui per draconem intelligant Pharaonem.

*Mactasti: acet ille immani corpore serpens,
Iam nulli terror, totoque extenditur antro.*

*10 Te fluctus tremuere truces, tibi, summe Deorum,
Cessit Erythraei refugo salis aquore vortex,
Et populus fluuij quondam tua signa secutis
Traiectum medio siccum fecere profundo.*

*Olli autem lati tantos superasse labores,
Deuenero locos, ubi nunc angusta Sionis
Mœnia visuntur, Solymaq; biuerticis arces,
Et templum donis opulentum, & numine sacrum
Surgit, Diue, tuo, & montes supereminet omnes.*

*11 Hic hilares omnique metu tristisque timore
Defuncti, solidaque animas, & pectora pleni
Lætitia, nullo bellæ turbante tumultu,
Non intermissa tua carmine facta sonabunt.*

*12 Ergo dolor, gemitusq; procul, lacrymaq; faceffent:
Namq; ego (ait Dominus) quæ vos sors cumq; laceffet,
Auxilio præsens, opib; que tuebor amicis.
Et quis præside me fretus, rerumque suarum
Peruigili custode, minas horrescat inanes*

*Humani fremitus? aut os vultumque tyranni
Palleat irati? Vanum est quodcunque minatur,
Vanum (inquam) ne subdubites, & inutile, quidquid
Mortalis molitur homo: illius irrita venti
Consilia, & celeres rapientq; ferentq; procellæ,
Vt stipulam, aut cancri demessum sidere gramen.*

*13 Ergo supercilium si tollat homuncio, vimque
Fortè paret, mortemque etiam minitetur acerbam,
Auxilij toties obliuiscere recepti?
Nec tibi succurret, media inter prælia tecum
Stare Deum? qui te fecit, sine numine cuius
Non cadet anulsus vestro de vertice crinis?
Cui terra, & calum, campisque liquentibus aether
Obsequitur, vastique maris plaga cerula seruit?*

*Pone merum, qui te nocteque diésque fatigat,
Iámque vide quàm certa meis fiducia dictis.
Dic age, dic quæso, quo formidabilis ille
Euasit furor? in tennes euavidus auras
Effluxit, nec quo tendebat, pertulit ictum.
Opposuit clypeum magno memorabilis ausu
Legatus ductorque meus, medióque per hostes
Fecit iter, caesisq; viam patefecit aceruis.
Dira quidem passus, sed non, ut credidit hostis,*

10 Nunquid non tu
siccasti mare, aquam
abyssi vehemētis: qui
posuisti profundum
maris viam, vt trans-
irent liberati?

11 Et nunc qui re-
dempti sunt à Domi-
no, reuertentur, & ve-
nient in Sion laudan-
tes, & lætitia sempi-
terna super capita eo-
rum, gaudium & læ-
titiam tenebunt, fu-
giet dolor & gemitus.

12 Ego ego ipse con-
solabor vos: quis tu vt
timeres ab homine
mortali, & à filio ho-
minis, qui quasi fœ-
num ita areflect?

13 Et oblitus es Do-
mini factoris tui, qui
terendit caelos, & fun-
dauit terram: & for-
midasti iugiter tota
die à facie furoris eius
qui te tribulabat, &
parauerat ad perden-
dum: ubi nunc est fu-
ror tribulantis?

14 Citò veniet gra-
diens ad aperiedum,
& non interficiet vs-
que ad interneconē,
nec deficiet panis ei.

Pleniùs hæc
implentur in
cælesti Sione
vbi nõ solùm
dolor nõ est,
sed nec mate-
ria doloris.

Supremam paritura necem, dum conderet urbem,
 Inferrétque suos Iudæa per oppida ritus,
 Et fecunda nouis transcriberet arua colonis,
 Arua exquisitis indeficientia mensis.

15 Ego autem sum
 Dominus Deus tuus,
 qui conturbo mare, &
 intumescunt fluctus
 eius: Dominus exer-
 cituum nomen meum.

16 Posui verba mea
 in ore tuo, & in um-
 bra manus meæ pro-
 texi te, ut plantes cæ-
 los, & fundes terram:
 & dicas ad Sion, po-
 pulus meus es tu.

17 Eleuare, eleuare,
 consurge Ierusalem,
 quæ bibisti de manu
 Domini calicem iræ
 eius: vsque ad fundum
 calicis soporis bibisti,
 & potasti vsque ad
 faeces.

18 Non est qui suste-
 tet eam ex omnibus
 filiis quos genuit: &
 non est qui apprehen-
 dat manum eius ex
 omnibus filiis quos
 enutrit.

19 Duo sunt quæ oc-
 currerunt tibi: quis
 cõtristabitur super te:
 vastitas, & contritio,
 & fames, & gladius,
 quis consolabitur te?

20 Filij tui proiecti
 sunt, dormierunt in
 capite omnium via-
 rum, sicut oryx illa-
 queatus: pleni indig-
 natione Domini, in-
 crepatione Dei tui.

15 At tu Nate, mea vires, mea magna voluptas,
 Perge bonis iter auspiciis, neu desice cæptis:
 Scis istas etenim quis te legauit in oras,
 Nempe cui imperium pelagi, quo vasta mouente
 Miscent se maria, insanique ad sidera fluxus
 Tolluntur, fundoque nigra voluuntur arena.
 Bella mihi, mihi bella placent, vlticia curo
 Prælia, bellipotens Deus hinc ego nomine dicor,
 Duxque exercituum fama super æthera notus.

16 His cum mandatis ego te mi Nate iacentes
 Demisi in terras, tuâque ora diserta potenti
 Compleui eloquio, cui nec vis vlla, nec vllus
 Restiterit regum furor, aut insania vulgi.
 Ibis securus nostri sub numinis umbra,
 Protectusque meæ præstanti robore dextræ,
 Cælumque terrâsque tuis sub legibus omnes
 Inuictus rediges: populus tamen ille Sionis
 Incola, sorte tuus potiore feretur, eritque
 Ante chaos, mundi que senis primordia lectus.

17 * Tu verò Solyme, meretrix antiqua rebellis,
 Ebria victa mero, quod de cratere bibisti
 Face tenus, mixtumque simul cum face furorem,
 Vindictamque Dei, & medicatum morte venenum
 Hausisti, sustolle genas, exsurge, grauique
 De somno euigila, atque vbi sis circumspice tandem.
 Nonne vides, ut mersa tuis in sordibus vsque &
 Vsque voluteris? nec sit qui te erigat isthinc?

18 Nec de tot tua qui suxerunt vbera quisquam
 Subleuet assurgentem, sustentetque labantem?

19 Vindicis ecce duo suprema exempla Tonantis,
 Bisque adeo geminata premunt, tu fletibus istum
 Vana leuare putas alienis posse dolorem?

Ecce iaces confecta fame, miserabile bustum,
 Nec si forte velis, rediuiua aliquando resurges,

Non nisi fœdarum domus opportuna volucrum,
 Quam victor protrinit eques, quam ferreus hausit
 Ensis: & his speras solatia cladibus vlla?

20 Tum tua deficiet pubes fortissima quondam,
 Languidior coëta pubes fortissima beta,

Pérque

Per cælos, A-
 postolos Apo-
 stolicosq; vi-
 ros intellige:
 per terram
 terrena tra-
 ctâtes, sed is
 amore nõ in-
 hærentes
 * Hic Hierusa-
 lem non quæ
 recepit Chri-
 stum, sed illa
 quæ occidit
 prophetas, ex-
 citatur ad
 poenitentiam.

Orix è capta-
rum generc.

*Pérque vias, vicos, & compita, perq̄ plateas
Vt laqueo constrictus Orix, & arundine fixus
Getula, viles animæ malè humatæque turba,
Proiecti, infletu, nudique, inopésque iacebunt.*

²¹ *Siste igitur, penitusque animo mea percipe dicta*

*O Solyme, rationis inops, non pota, quòd vna
Expressum prælo biberis spumante cruorem,*

²² *Sed magis irati vultu perstricta Tonantis:*

*Si mea verba vagis non des rapienda procellis,
Sed morem submissa geras, humiliisque monentem
Audieris, iam non nostro medicata furore*

*Pocula potabis diram facientia mortem;
Vas aliud, craterq̄, nouus, noua vina propinans
Fundetur, fluet vnde salus & vita perennis.*

²³ *Per me, ego, (ait Dominus) iuro, per meque meumq̄,*

Quod iurare timent homines & fallere numen,

Per me (inquam) bello tueor qui iura meorum,

*Hic plenus mærore calix, hic mixtus amaro
Felle schyphus, confide, tuos transibit ad hostes;*

Vnde bibent plenis præsentia toxica buccis,

Ceruices quicunque tuas flexere premendo,

Collaque calcarunt nimium patientia freni.

Cap. 52. ¹ *Ergo age, tollere humo, fædòque è puluere corpus*

Erige, surge iugo Solyme iam libera tristi,

Et solitis audax accingere fortiter armis,

Et vidui posito luctus squallore, iuuenta

Vestimenta tua, & frontis decora alta resume.

Pone metum; non te posthac regnator habebit

Præputio turgens, immunditiæque prophanus.

² *Iámque situm, cineremque tuo mea filia peplo*

Decute funereum, gelidòque cubare sub astro

Desine: quid rigido perstas tua ponere saxo

Membra? sede, ò Solyme, solioque recumbe paterno,

Iámque diu nimium seuo captiua sub hoste

Indignè tenera quam fers ceruice catenam

Frangere manu: ³ Deus est auctor, Deus hac tibi fatur:

Quæ te prima tulit tellus, à stirpe parentum;

Hæc eadem reducem (nec longa mora) vberè leto

Accipiet: nam si truculento addicta tyranno

Seruiisti gratis; gratis te crede redemptam,

Non pretio, merito-ve tuo; mihi gratia soli,

Omnia per solui qui debita solus, habenda est.

⁴ *Fabor enim (quando hæc animum tibi cura remordet,*

21 Idcirco audi hoc paupercula & ebria non à vino.

22 Hæc dicit dominator tuus Dominus, & Deus tuus, qui pugnabit pro populo suo, Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, non adicies vt bibas illum vltra.

23 Et ponam illum in manu eorum qui te humiliauerunt, & dixerunt animæ tuæ, Incuruare, vt transeamus: & posuisti vt terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus.

Cap. 52.

1 Consurge, cõsurge, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Ierusalé ciuitas sancti; quia non adicies vltra vt pertrãseat per te incircumcisus & immundus.

2 Excutere de puluere, cõsurge, sede Ierusalém: solue vincula colli tui captiua filia Sion.

3 Quia hæc dicit Dominus, Gratis venundati estis, & sine argento redimemini.

4 Quia hæc dicit Dominus Deus, In Aegyptum descēdit populus meus in principio, vt colonus esset ibi: & Assur absque vlla causa calumniatus est eum.

Sic in Psalmo 43. Ven- didisti popu- lum tuum si- ne pretio.

e 3

Tu

Tu penitis ea fige animis) repetámque tuarum
Longius historiam rerum, quæ fata subinde
Teque tuosque manent, paucis ex ordine pandam.

Fortè patres vestri, fatis urgentibus, agros
Dum profugi relinquunt patrios, fugiuntq; prementem
Obscæ nam sua rura famem, Nilotica regna
Deuenère, agmen modicum, puerique senesque
Et vernæ imbelles, cum femineo comitatu.

Hic, aliquot regum dono, non multa remota
Iugera telluris, coniunctaque pascua nacti,
Innocuum cultis duxere in saltibus æuum,
Pastores lanaq; ouium lactisque magistri:
Sed mox suspectos opibus, numeroque, sequentum
Non tulit ambitio regum; multosque per annos,
Seruitium lateris crudele tulere coquendi:
Eripui fateor, quamuis nil tale merentes,
Et noua regna dedi pulsis habitanda colonis.
Sed non hi longum latati munere tanto,

In præadam Assyriis mox concessere tyrannis:
Quos iterum post lustra aliquot miseratus, auitis
Sedibus, exosus dominantum facta, remisit.

5 Et nūquid mihi est
hic, dicit Dominus:
quoniam ablati sunt
populus meus gratis?
Dominatores eius
iniquè agunt, dicit
Dominus, & ingiter
tota die nomen meum
blasphematur.

6 Propter hoc sciet
populus meus nomen
meum in die illa: quia
ego ipse qui loque-
bar, ecce adsum.

7 Quàm pulchri su-
per montes pedes an-
nuntiantis & prædi-
cantis pacem: annun-
tiantis bonum, prædi-
cantis salutem, dicen-
tis Sion, Regnabit
Deus tuus!

Et quid nunc faciam? num dissimulabo dolorem,
Cum funesta meus gemat inter vincula popellus,
Arbitrium victoris heri non sponte secutus?
Aut (qui nunc hominum status, & quæ tempora rerum)
Imminui - ne meum patiar sine vindice numen?
Sic mea maiestas, sic gloria, visque decusque
Ibit in opprobrium gentes impune per omnes?
Testor ego hoc ipsum nulli violabile numen,
Faxo presentem victor me sentiat hostis;
Et qui victori stricta sub compede seruit,
Mox liber populus, coramq; loquentis ab ore
Pendeat attonitus, & nostrum numen adoret.
Nec iam ultra differre placet: confidite, vester
Vester ego Dominus, (ni fortè negarit) adsum,
Fons veri, lux iustitiæ, via recta salutis.

O quàm grata piis venient hæc nuncia? quantum
Latitiæ toto passim fundetur in orbe?
Ferte citæ lymphas, & lacte meroque recenti
Formosos lauitote pedes, quos monte propinquo,
Nympha ô Isacides, ad vos properare videtis.
Ille bona bellum mutatum pace reportat,
Ille bonam pacem denuntiat, ille salutem.

Historiam hæc
habes Genes.
cap. 47.

Vide exposi-
tionem huius
loci epist. ad
Rom. cap. 10.

Præ-

*Prædicat æternam vobis, murisque Sionis,
Atque his affatus blandè solabitur ægram:*

*Pone metum, Rex ecce tuus tibi venit, adeptus
Terrarum imperium, tua qui rediuiua reponet
Mœnia, defensamq; dabit prædone subactò.*

*8 En speculatores summis de turribus altum
Proclamant, signumque manu plausuque sonoro
Dant, magnum aduentare Deum; mox & noua dicent
Carmina laudantes; nam coram sancta videbunt
Ora Ducis summi, capta qui iura Sionis
Afferet, & Solyma & genus omne in pristina reddet.*

Hanc con-
solationem ex-
pectauit Si-
meon iustus
apud Lucam.

*9 Gaudete o Solymi, simul & celebrate frequentes
Tam mitem Dominum, cuius solatia fessi
Tempestiua modo rebus sensistis in arctis,
Cum vos immani placatus ab hoste recepit.*

*10 Idq; ingens, mirandum, & inenarrabile factum
Esse palam voluit cunctis, quos vesper & ortus,
Quos gelidis Aquilo, madidis Notus imbrifer alis
Perflat, ne nullus terrarum nesciat axis
Quanta suæ sit vis, quàm magna potentia dextra.*

*11 Ite igitur, quando iam libertatis aperta
Conditio, portæq; patent, ite ocyus omnes
O fortunati, nec respectate, sed isthinc
Pro se quisque fuga laxis rapiatur habenis.
Nulli, qui saltem sapiet, mora longior obsit,
Summum in ea discrimen erit: procul ergo prophanis
Pollutisque locis, quacunque est sacra supellex:*

D. Hierony-
mus hæc de
Apostolis in-
telligit: & per
vasa Domini,
sacramenta
nouæ legis, &
armaturam
scripturarum.

*Vosque prius mundi, & puro de flumine loti,
Vasa dicata Deo purgata piatæque ferte,
Et priscis aris, veterique reponite sede.*

*12 Neue sit hæc instar trepidi fuga sæda tumultus,
Et palans iter, & terroribus interceptum
Continuis, quale olim Arabum per inhospita tesqua
Fecistis, sed pompa magis festusque triumphus;
Ipse Deus vestrum præcedet signifer agmen,
Et dispalatos cogens in castra maniplos,
Dux eadem bonus Ifacidas sub signa reducet:*

*13 Vnde tui terras fama ibit honora per omnes,
Nate Deo, Patris vnigena & certissima Proles,
Et mentis patriæ interpres, mens & Patris idem;
Cuius transcendens summos sapientia calos,
Magnum opus hoc, nullique hominum, nullique deorū
Intellectum absoluit opus, quod nulla silebunt*

Redemptionis
opus.

8 Vox speculatorum
tuorum, leuauerunt
vocem, simul lauda-
bunt: quia oculo ad
oculum videbunt cum
conuerterit Dominus
Sion.

9 Gaudete, & laudate
simul deserta Ierusa-
lem: quia consolatus
est Dominus populū
suū, redemit Ieru-
salem.

10 Parauit Dominus
brachiū sanctū suū
in oculis omniū Gen-
tium: & videbunt om-
nes fines terræ saluta-
re Dei nostri.

11 Recedite, recedite,
exite inde, pollutum
nolite tangere: exite
de medio eius, mun-
damini qui fertis vasa
Domini.

12 Quoniam non in
tumultu exhibitis, nec
in fuga properabitis:
præcedet enim vos
Dominus, & congre-
gabit vos Deus Israël.

13 Ecce intelliget ser-
uus meus, exaltabi-
tur, & eleuabitur, &
sublimis erit valde.

Tem-

Tempora, nulla dies memori delebit ab aeo.

14 Sicut obstupuerunt super te multi: sic inglorius erit inter viros aspectus eius, & forma eius inter filios hominum.

15 Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: quia quibus non est narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt, contemplati sunt.

16 Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: quia quibus non est narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt, contemplati sunt.

Cap. 53.

1 Quis credidit auctui nostro? & brachium Domini cui reuelatum est? Et ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti:

2 Non est species ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum:

3 Despectum, & notissimum virorum, virum dolorum & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus eius & despectus, vnde nec reputauimus eum.

14 Nam licet ille decor diuini conscius oris, quem laudant elementa, stupet sol, lunaque pernox, Miranturq; polo surgentia sidera utroque, Decolor aspectu, formaque inglorius, & vix Humanam retinens speciem, pro tempore vilis, Et letho informi pallens, sine honore iacebit; Morte tamen victa, roseo formosior astro, Et matutina nitidus mage luce resurget, Rursus in antiquam reuolutus sponte figuram.

15 Quas non ille sui gentes aspergine roris Mundabit? quos ille feros mansuescere reges Non faciet, duris compefcens ora lupatis? Scilicet adueniet tempus, voluentibus annis, Cum, quibus aut scripto aut fama prodente negatum est Nosse Deum, aut illum praesenti voce loquentem Audire, interius propiusque ad sacra vocati Sancta Dei, mota mysteria nube videbunt.

16 Mira loquar, quae posteritas fortasse negabit Credere, nam vatum dictis quis credidit olim Veriloquis? quis nostra lubens responsa recepit? Seu dum victorem canimus, dextraeque potentem In populos ferrum vindex distringere fontes, Seu dum venturum serui sub imagine vilis Praecinimus longè ante diem, frustraue monemus Esse Deum, quamuis moribundo corpore septum?

2 Et tamen abiectus venit, & rerum omnium egenus, Qualis in arenis compactus surculus agro, Quem matre excisum tenera, & radice carentem, Nec vegetant Soles, nec ros alit, aut rigat imber: Omnis enim decor & species euauit oris, Omnis ei succus defloruit, & vigor, & flos Corporis effæti tenues concessit in auras; Horruitus speciem illius: Proh, qualis ab illo, Quantum mutatus, quem coram cernere, voti Pars erat, & desiderij summa unica nostri!

3 Vidimus o ciues (quid vestra auertitis ora?) Vidimus indignis lacerum crudeliter artus Confossumq; modis, extrema per omnia mortem Oppetere, irrisum, contemptum, & turpibus ora Fædaturum spatibus, animo tamen omnia forti Intrepidoque, necis dira tormenta ferentem: Atque adeo vultus morientis, & illius ora,

Ora,

Cap. 53.
Hanc scripturam citat Ioan. ca. 12. Euang. & Paulus ca. 10. ad Romanos.

Elegant metaphora sine similitudine.

Ora modis dum suspicimus pallentia miris.
 Penè, (nefas) illum dignas expendere pœnas
 Credidimus, meritoq; suo pro crimine plecti
 Vltoris Domini percussum vindice dextra.

4 Verè equidem tulit, at nostros tulit ille dolores,
 Et peccata luit, quæ nos contraximus ipsi,
 Nos, nostriq; patres, seriq; subinde nepotes,
 5 Ille sui nostrum lauit scelus amne cruoris,
 Vulneribus plenus, nostra vt commissa piaret.
 Nostra eius de morte salus, de funere vita
 Paxq; orta est, saniq; eius liuore valemus.

Dirum ingensque malū fuit hoc quod cade luendū
 Tam chari capitis, Natiq; cruore litandum
 Duxerit ipse Parens. Nos, nos hæc impia tanguit
 Crimina, quæ duris fert scrupea roboribus Crux.

6 Nos, vt grex pecudum, spreto custode vagati,
 Përque iter implexum, diuortiaq; inuia rapti,
 Destitimus recta ire via, sua quisque sequentes
 Ingenia, & mores, cæcòsq; libidinis æstus,
 Omnia quæ, quidquidq; aliis peccabitur annis,
 Vsq; sub arsuris suprema incendia mundi,
 Imposuit tergo Nati Pater ipse: nec ille
 Ferre recusauit, sed sponte lubensque volensque
 Triste subiuit onus pro nobis victima Patri
 Factus grata suo, seuasq; oblatas ad aras,
 Non vocem gemitumque dedit, sed mitis, & insons,
 Ritè Patri sacrum non vnquam iterabile fecit.

Hic cum à carnifice ad mortem raperetur acerbam,
 Non contradixit, tenera sed mitior agna,
 Quam lanis ingulat, compresso obmutuit ore,
 7 Iam verò viuuit nunquam moriturus, & omnes
 Exegit casus, ærumnosq; labores,
 Iudice non ultra coram sistendus iniquo:
 Cuius fæcundo tumuli de semine multi
 Prodibunt populi, multa q; resurgere gentes
 Cernere erit, vitamq; eius de morte referre.
 Quis genus hinc quondam per millia multa futurū,
 Quis numerum fando teneat? quis carmine scripto?

Hic verò numero viuientum abscissus, & alto
 Vulnere pro populi factis perfossus iniquis,
 Vitam hominum generi moribundo reddidit, & se
 Tartareis virtute noua reuocauit ab umbris;
 8 Haud ultra lethi patiens, & victor Auerni,

f

Sed

4 Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: & nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum.
 5 Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus.

6 Omnes nos quasi oues errauimus, vnusquisque in viam suam declinauit: & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.

7 Oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se, obmutescet, & non aperiet os suum.

8 De angustia & de iudicio sublatas est: generatione eius quis enarrabit? quia abscissus est de terra viuientium: propter scelus populi mei percussus eum.

9 Et dabit impios pro sepultura, & diuitem pro morte sua: eo quod iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore eius.

His omnibus nihil potest dici apertius. Idem Petrus, Peccata nostra ipse persulit in corpore suo super lignum.

Frequenter inculcathoc Christi beneficiū, vt eius perpetuo simus memores ad gratiarum actionem & consolationem.

*Sed per eum ad caelum cunctis via facta per auras,
Seu reges, seu sint inopes, rurisq; coloni.*

*Quippe suae mortis pretio tumuliq; perennem
Vitam orbi reperit, clausumque redemit olympum.*

*Nam cui pectus erat simplex, fraudisq; doliq;
Ignarum, solum maculas & stigmata lauit.*

*Victima ter felix, ter certe victima felix,
Quae pro hominum noxis in stipite fixa pependit*

*Infami, dedensque animam tortoribus ultro,
Imperiumque Patris contempta morte capessens,*

*Perpetuam de se meruit producere stirpem,
Quam nec tempus edax, nec vis inimica reuelles;*

*Cognatam stirpem superis, ipsiq; minantem
Principibus qui regna tenent in aemena silentium,*

Stagnaq; Cocyti rapidis torrentia flammis.

At vero tantos magna pro parte labores

Lenit ille ingens, & inexsaturabilis ardor,

*Quo nostrae miro stimulatus amore salutis,
Sponte crucem subiit, nec lethum expauit acerbum.*

Et certe voti compos est factus; & ipse

Latitia noua signa Pater caelo extulit alto,

Talibus affatus rediuiuum a funere Natum:

Vicisti tandem, mi Nate, & munus obisti

Rite tuum, quod non alius potuisset obire:

Tu iustus, tu fons, & origo beata potentis

Iustitiae, scelera omnia facta, infecta luiti.

Quotquot erunt hominum, quot sunt, quotque ante

Vnus qui nostris veri, aequi, tenacem (fuerunt,

Ingeneras affectum animis & pacis amorem,

Atque adeo celebrem hoc te nomine fama per omnes

Efficiet terra qua sol meat aureus oras.

Ast ego, quod saeva formidine mortis inerti

Deposita, donasti animam pro crimine mundi,

De trabe latrones inter dependulus alta,

Proq; tuis etiam tortoribus exorasti;

En toti faxo solus dominaberis orbi,

Hosteque prostrato & spoliato, nobile victor

Attolles signum, praedamque ex hoste receptam.

Distribues; nemo abs te non donatus abibit

Pro merito: pedibus tandem subiecta videbis

Cuncta tuis, nam sic statuit mea magna voluntas,

Cuius numen habes. mors denique concidet, hostis

Postremus; mors, dira prius quae funera totis

Edebas

10 Et Dominus voluit contereere eum in infirmitate: si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longaeuum, & voluntas Domini in manu eius dirigeretur.

11 Pro eo quod laborauit anima eius, videbit & saturabitur: in scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit.

12 Ideo disperiam ei plurimos, & fortium diuidet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit.

Sicut saluum animarum & saturatus est.

*Edebat campis, victori cedit, abactam
Restituens pradam, reuomensque quod antè vorarat.*

Cap. 54.

*Quare age, quæ longo sterilis iam tempore facta,
Nescisti gestare uterum, nullaque beasti
Prole virum, simili laudata puerpera factu,
Pone metum & viduos iam comptior exue cultus,
In laudè que erumpe Dei, dignata superbo
Eius coniugio, venientemque excipe letis
Vocibus, & festis hinnitibus aëra comple.*

Ad Ecclesiam
hæc pertinet.

Tempus adest, quo tu modo, quæ infectos hymenæos

Synagoga.

*Et solum flebas gelidumque relicta cubile,
Natorum numero potior, numeroque nepotum,
Quam quæ iuncta viro tanta nunc prole superbit,
Attolles pulchrum cælo caput, omnè que probrum
Infacundi uteri frustra hoste fremente, reuinces.*

*Ergo, qualatè campi funduntur aperti,
Sensimq; arrecti nullo prope vertice colles
Ascensum mollem præbent sine limine certo,
Cæstra loca, longè que tuis latè que maniplis,
Ampla situ, securo loco tentoria pone:*

*Perq; iuga & valles (quando sic postulat usus;
Nec capere ingentem comitatum agmènque tuorum
Planities angusta potest, contractaque siluis.)*

*Pellit as extende casas, neu parcere lino,
Nè-ve velis canabo, at funes ex arte retortos
Texe tibi longos, ut dum metabere campum,
Sufficiant, clauosque para, qui fortiter omne
Sustineant opus, & ventos aduersus & imbres,*

Metaphora
sumpta ab iis
qui vtantur
tentoriis.

*Immitè que hyemes, tempestatè que sonoras
Perdurent: nec enim certa tibi tempore certo
Contingent sedes, sed succedentibus annis*

*Extremas utriusque orbis penetrabis ad oras:
Et qua Sollæuis rubicundo surgit Eoo,
Et qua dexter aquas subit occubiturus Iberas,
Posteritas huc vsque tuo de semine nata
Proferet imperium terræque marique superbum,
Fundabitque nouas vrbes, lapsasque reponet,
Omnia quæ nati natorum, qui que nepotes
Postea nascentur, longa ditio tenebunt.*

*Parce metu, iam non celebs, sed iuncta marito,
Et veteris mecum nunc obliuiscere probri,
Contractaq; notæ quondam florente inuenta,
Cum sterilis damnata thori, sine prole, sine vllò*

Cap. 54.

1 Landa sterilis quæ non parit: decata laudem, & hanni quæ non pariebas: quoniã multi filii desertæ magis, quam eius quæ habet virum, dicit Dominus.

2 Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne pareas longos fac funiculos tuos, & clauos tuos consolida.

3 Ad dexteram enim, & ad laeuam penetra- bis: & semen tuum Gentes hæreditabit, & ciuitates desertas inhabitabit.

4 Noli timere, quia non confundens, neque erubescens: non enim te pudebit, quia confusionis adolescentiæ tuæ obliuisceris, & opprobrij viduitatis tuæ non recordaberis amplius.

f 2

Coniugio,

Coniugio, infelix, inuisa, in honora iaceres.

Nō animā hęc angant memorē nimis: omnia namque

Mutata in melius, bene te sperare suadent.

Ecce tua sędum deterfit fronte ruborem,

Dispunxitq; notam, & seruilis stigmata tergo

Sortis iniusta, Deus, cui quidquid es, omnia debes:

⁵ Ille Deus, qui te fecit, Deus ille redemptor

Seruatorque tuus, Deus Israelis amator.

Armipotens Deus, immenso qui pręsident orbi

Solus, & ingentes rerum molitur habenas;

⁶ Hic sibi te, quamuis desertam, inopemque relictam

Connubio iunxit stabili, propriamq; dicauit.

⁷ Deseruisse quidem paruo te tempore dici

Possum ego (ait Dominus) & certę aliquando reliqui,

Iratũsque meos vultus, ² frontisq; micantes

Sidereæ radios inducta nube negaui;

Nunc verò memor ipse mei, scelerumq; tuorum

Oblitus, posita factus clementior ira,

Pace ad me reuocabo data, dulciq; remittam

Offensam pietate omnem, magnosq; fauore

Suscipiam, quem sæcla suo voluentia lapsu

Non periment, nec edax decerpit falce vetustas.

⁹ Testor me, Numenq; meum, quo vindice salua es,

Seruatamque fidem seruato à clade Noemo

Nimbiflua, visamque vagis in nubibus Irim,

Tum primum, variis curuasse coloribus arcum,

Diluuij signum posthac fatale remissi,

Vt pactum hoc, no stro postquam semel exiit ore,

Non superum, non vili hominum sententia vertit;

Sic mihi perpetuo constabit fœdere tecum.

¹⁰ Absilient rupti diducto fornice montes,

Concidet, & tellus imis tremefacta cauernis:

At mea non vlllo clementia sine tenetur,

Deq; meæ sanctę pietatis lege nec vnum

Paruum apicem carpit longinqui temporis etas.

¹¹ Quoq; minus dubites, ego te miseratus ab alto,

Semi-rutiq; instar ventorum turbine muri

Conuulsam laceramq;, & curatoris egentem,

Restituam, lapidesq; tuos, disiectaq; passim

Saxa legam, & digesta suo ordine rii è locabo;

Sapphireis stabunt tua fundamenta columnis,

¹² Fuluaq; quadratas turres distinguet Iaspis;

Et sculptio bifores radiabunt marmore valuæ:

Denique tota ebore & gemmis fulgebis & auro;

¹³ Felix

5 Quia dominabitur tui qui fecit te, Dominus exercituum nomen eius: & redemptor tuus sanctus Israel; Deus omnis terę vocabitur.

6 Quia vt mulierem derelictam & moerentem spiritu vocauit te Dominus, & vxorem ab adolescentia abiectam: dixit Deus tuus.

7 Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te.

8 In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna miseratus sum tui: dixit redemptor tuus Dominus.

9 Sicut in diebus Noë istud mihi est, cui iuravi ne inducerem aquas Noë vltra supra terram: sic iuravi vt non irascar tibi, & non increpem te.

10 Montes enim commouebuntur, & colles contremiscent: misericordia autem mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non mouebitur: dixit miserator tuus Dominus.

11 Pauperculatempestate conuulsa, absque vlla consolatione. Ecce ego stemam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris.

12 Et ponam iaspide propugnacula tua: & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles:

Per synecdochę in genere certorum lapidũ nomine intelligit vniuersitatę gratiarũ: quę autem gratia hoc vel illo lapide significetur, egre gię hic Hieronymus,

¹³ *Felix prole bona, iustisq; beata colonis,
Qui pacem verumque colent, qui scita Tonantis
Eloquiumq; Dei mites docilesq; sequentur.*

¹⁴ *Ergo procul diro virosa calumnia dente,
Attonitus procul esto pauor, securaq; crede
Cuncta tibi; nam quid Domino custode pauceres?
En tua finitima complent pomæria gentes,
Communiq; tuis cum ciuibus vrbe foroque
Iure eodemq; frui, magno pro munere ducunt.*

¹⁵ *Ecce peregrinis procul hinc ignotus ab oris
Aduena dat unctas in mutua fædera dextras.
Quem porrò metuis? quis te timor vsque fatigat?*

¹⁶ *Parce metu, nullum ille doli fraudisq; repertor
Antiqua, nullum ille faber structorq; malorum,
Sit licet ignipotens, & vastæ rupis in antro,
Peruigili stygios exerceat arte caminos,
Irrita ventosis incendia follibus vrgens,
Ius in te virtute mea superatus habebit.*

*Illum ego, quod nostri sceptris inhiaret Olympi,
Et nulli, mihi non ipsi concedere vellet
Regnatori hominum moderatoriq; deorum,
Corruptum tortis à vertice crinibus, alto
Præcipitem cælo tenebrosa in tartara misi:
Hic ubi quanquam operi studiis vrgentibus instet,
Nuncq; alias, nunc atque alias super aduocet artes,
Mille nocendi artes, cæpti tamen irritus ibit.*

¹⁷ *Nec tibi quæ vastis incudibus arma refingit,
Noxia erunt, siue illa palàm fera fata mimentur,
Seu tectam succis lethalibus oblita pestem.
Tu linguas bifidas, tu sibila vana refelles.
Tu, quocumque agites causam sub iudice, vinctes.
Hæc est seruorum merces æterna meorum;
Hæc (ait omnipotens Deus) à me præmia iusti
Digna ferent homines, nec me sententia vertet.*

¹⁸ *Vos ergo, quos ægra sitis, quos vrit anhelus
Ardor in sitia, veraq; cupido salutis,
Ne mihi, ne pigris pitres haurite liquores
De lacubus, plenos purosque accedite fontes,
Quæq; cadit venis illimi dulcibus vnda,
Prolute os, explete sitim, largèque bibendo,
Exhilarate animos: nec opus sitientibus auro
Argentò-ve; patet ditiq; inopi, taberna:
Parcite barbaricis inscripta numismata signis,*

f. 3

Aut.

¹³ Vniuersos filios tuos doctos à Domino: & multitudinem pacis filijs tuis.

¹⁴ Et in iustitia fundaberis: recede procul à calumnia, quia non timebis: & à pauore, quia non appropinquabit tibi.

¹⁵ Ecce, accola veniet, qui non erat mecum, aduena quondam tuus adiungetur tibi.

¹⁶ Ecce, ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum, & ego creavi interfectorem ad disperdendum.

¹⁷ Omne vas quod fictum est contra te, non dirigitur: & omnem linguam resistente tibi in iudicio, iudicabis. Hæc est hereditas seruorum Domini, & iustitia eorum apud me, dicit Dominus.

Cap. 55.

¹ Omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite & comedite: venite, emite absque argento & absque vlla commutatione vinum & lac.

Periphrasis diaboli, quem creauit Deus: malum non necessitate naturæ, sed mentis arbitrio.

Vasa diaboli, mali homines & hæretici omnes.

Cap. 55.

Sic Iesus Ioã. cap. 7. clamat Si quis sitit, veniat ad me & bibat, &c.

Aut permutandas vobis conquirere merces:

Hic vinum, lac hic potare licebit inemptum,

Tantum huc, o properate viri, puerique senesq;

Nemo omni è numero mihi non saturatus abibit,

Propria quisque suo inueniens alimenta palato.

1 Quare appenditis
argentum non in pa-
nibus, & laborem ve-
strum non in futuri-
tate? Audite audietes
me, & comedite bo-
num, & delectabitur
in crassitudine ani-
ma vestra.

2 *Quid frustra pretium numerato penditis. are?*

Quò tot peruigiles cura, durique labores?

Vt reparanda nouo momenta per omnia victu,

Nec satiata unquam, verùm esurientia semper

Corpora pascatis? non solùm (credite) tosto

Farre repletur homo, succo-ve liquentis oliui;

Sed verbo, quod ab ore Dei demanat ad imos

Pectoris arcani sensus, viuùmque calorem

Intus alit, motuq; suo conseruat, & auget;

Hoc animos, auidòsque sinus explete, famémque

Pascite ieiunam; praesto est, nulloq; labore

Queritur, attentas dictis aduertite tantum

Veridicis aures, vatumq; haud dura meorum

Imperia, & monitus assuescite ferre salubres.

Hoc erit in dulcem vobis plus nectare pastum,

Ambrosiaq;: nihil conditæ melle placenta,

Nil collatus adeps sapiet, pinguisque ferina:

Delicias stomacho male marcescente potestis

Fastidire meas? properate, venite frequentes:

En rursus moneo, rursusque monebo, venite;

Viuere si mecum dulce est, si funera nunquam

Dira pati, vera est & paucis nota voluptas.

Tum demum nostrius inuiolabile pacti

Firmum erit, & vires renouato fœdere sumet,

His ictum nostro quondam cum Dauide verbis:

Dum face perpetua currentia secula Titan

Deducet, terrisq; hyemes, aestusque vicissim

Verq; dabit, fratris dum lumine Luna micabit,

Dum mare, dum tellus, dum picti sidera cœli

Constabunt, mansura tibi mea fœdera scito.

4 Ecce testem popu-
lis dedi eum, ducè ac
præceptorem Genti-
bùs.

4 *Ecce ego te legi qui testis idoneus esses,*

Interpresq; meæ fidei, populisq; remotis

Testarere nouam solenni pignore pacem.

Te latè regem, moderatorémque, ducemq;

Gentibus esse dedi, fluctu quascunque sonante

Circuit Oceanus: Tu regna ignota, proculq;

Disita, tu terras non isto sole calentes,

Immensa Rex æternus ditione tenebis.

5 Ecce gentem quam
nesciebas, vocabis: &
gentes quæ te non
cognouerunt, ad te
current propter Do-
m-num Deum tuum, &
sanctum Israël: quia
glorificauit te.

Itud partim
hic impletur,
plenissimè ve-
rò in vita fu-
tura.

En

Sic supra 52. cap. Quibus nō est narratum de ea, videntur.

Sic Paulus ad Ephes. cap. primo: Deus Domini nostri Iesu Christi: quōd intelligitur secundum naturam humanam Christi.

Domestis in corpore, dum datur locus penitentiae, Quarite Dominum, &c.

*En tua sceptrā colent peregrinā regia gentes,
Certatimq; sacros concurrent visere vultus,
Sidereos vultus, per quos certissima patris
Effigies, Dominiq; tui tralucet imago,
Illius Domini, Isacidum qui regna gubernat,
Tēque suum Vnigenam miro insigniuit honore,
Supra omnem naturam hominum, sortemque Deorū
Euectum, & calo terrisq; Ereboq; tremendum.*

*Talem igitur, quando praesens vltroque paratus
Sese offert, iam iamq; fores & limina pulsat,
Proximus & sese mortali ostendere cœtu
Non negat, inuitate animis, linguisq; fauentes
Clarisonis: iam tempus adest, iam secula faustis
Auspiciis lucent, casta quibus omne fugandum
Mente scelus, procul impietas, procul esto rapina,
Cadesq; & diri malè suadē pectoris æstus,
Cunctaque fanda, nefanda malo permista furore:
Hæc etenim Astræam terris pepulere, Deiq;
Iustificam nobis mentem auertere supremi.*

*7 Ergo quisq; suum ad Dominum Patremq; Deumq;
Obseruata retro relegens vestigia, sese
Securus veniæ referat, mox ille reuersum
Suscipiet, diues misereri, & parcere largus
Supplicibus, facilisq; suum posuisse furorem.*

*8 Nec verò Deus ad vestras sua robora vires
Metiri patitur, nec iisdem includere metis
Diuinam fas est hominum cum pectore mentem,
Quæ mare, quæ terras, quæ cœli continet orbis.
9 Quantum etenim centro cœlum telluris ab imo
Distat (ait Dominus) quantumq; in tartara præceps
Nigra chaos procul astrifero subsidit Olympo;
Tantum ego (sed non fas conferre creati Creanti)
Vos ingens supero, sensusque euado supinos,
Terrena quàm mole diu membrisq; grauantur.*

*10 Sit scelus interea, nostris diffidere verbis,
Et dubitare nefas: nam qualis vere repenti
Roscidus in terras non frustra iabitur humor;
Arua sed hybernis nuper resoluta pruinis
Calfacit, & sensim torpentes euocat herbas
Quæ mox in flauas segetes, robustaque farræ
Consurgant, ditentq; suos demessa colonos;
Et victum mensis, & templis liba ministrent;
Conseruentq; nauam rediuino semine prolem;*

11 Talis

6 Quarite Dominū dum inueniri potest, inuocate cum dum propè est.

7 Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miseretur eius, & ad Deū nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum.

8 Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque via vestra, via mea, dicit Dominus.

9 Quia sicut exaltatur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viae meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris.

10 Et quomodo descendit imber, & nix de cælo, & illuc ultra non reuertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & geminare eam facit, & dat fermen ferenti, & panem comedenti.

11 Sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo: non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quaecunque volui, & prosperabitur in his ad quae misi illud.

12 Quia in laetitia egrediemini, & in pace deducemini: montes & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.

13 Pro saliuunca ascendet abies, & pro vrtica crescet myrtus: & erit Dominus nominatus in signum eternum, quod non auferetur.

Cap. 56.

1 Haec dicit Dominus, Custodite iudicium, & facite iustitiam: quia iuxta est salus mea vt veniat, & iustitia mea vt reueletur.

2 Beatus vir qui facit hoc, & filius hominis qui apprehendet istud: custodiens sabbathum ne polluat illud; custodiens manus suas ne faciat omne malum.

3 Et non dicat filius aduenae qui adheret Domino, dicens, Separatione diuidet me Dominus a populo suo. Et non dicat Eunuchus, Ecce egolignum aridum.

11 Talis erit sermo, nostro qui missus ab ore Caelitus effectum, nec iam mora, compluet orbem:

Roris fluens sermo, quo frigida corda calescent,
Quo mollita fauos sudabunt saxa recentes:

Non ille in vanum missus sine fruge redibit,

Sed iustos edet generoso semine fetus,

Prosper ubique, nec insanis obnoxius Austris,

Nec gelido Borea, nec acuto grandinis imbri.

12 Ite meo, ite igitur freti sermone, catenisque

Imperium crudelis heri fugitote refractis.

Laeta etenim vobis pacataeque cuncta futura

Polliceor; durae cautes, & inhospita tutum

Siluarum iuga praebunt iter; omnia plausu

Laetitiaque frement: tellus alma omni-ferentes

Et grauidos ex passa sinus, venientibus ultro

Dona feret, multaque vias umbrabit & agros

Abiete, quos humilis nuper saliuunca tegebat,

Et myrto cedit mordax vrtica virenti.

Dux autem vester Dominus deducet euntes,

Sustolletque, alte signum, venerabile signum,

Eminus ostendens rubeo sua nomina texto

Mansuris inscripta notis, quas nulla vetustas,

Nulla dies vnquam memori delebit ab aeo.

1 Propterea haec dicit Dominus; vos mente tenete

Conditia, nec surdis date diripienda procellis:

Si nostri vos tangit amor, si cura salutis,

Quae per me caelo gratis demissa propinquat,

Si iam pertaesum vita, morumque priorum,

Per me, perque meam toto satis orbe probatam

Testatamque, fidem, per non mutabile pactum

Quod populis ici sub utroque iacentibus axe,

Discite iustitiam tandem, vitaeque per omnes

Quam breuis est actus, quidquid fera fata minentur,

Rectum inconcusso mentis seruate vigore.

2 Felix o felix, quem non fortuna, nec atrox

Imperium regum potuit diuellere iusto;

Felix qui tenet hoc, & isdem semper inheret

Consiliis, animi constans, fixusque, tenaxque;

Felix, qui Domini metuens sacra sabbatha seruat,

Exosusque, nefas rabido cane peius & angue,

Cor purum, purasque, manus scelere abstinet omni,

Iusque, aequumque, colit rigida virtutis amator. (mas,

3 Quisquis ad haec animum adiciet, seu femina, seu

Seu

Loquitur de verbo promissionis sue.

Magna felicitas eorum qui Christum recipient.

Cap. 56.

Concio haec similis predicationi Ioannis Baptistae, cum ait, penitentiam agite &c.

Intelligit sabbathum spirituale, non Moisaicum, id est, quietem a vitis.

*Seu Græcus, præscò-ve fuit de sanguine Iudæ,
 Seu vir, siue virum ferro truncata inuentus,
 Quid refert? omnes nullo discrimine habebò.
 Ne dicas, peregrinus ego, nihil ista morantur
 Pæcta peregrinos: nec tu quoque semi-vir addas,
 Ecquis ego, cui sanguis hebet, cui semen ademtum,
 Et genus, ut læti quidquam ex hoc fædere sperem?
 4 Dico ego, nec dictum vlla meum sententia vertet,
 Qui mea cunque dato seruabunt sabbatha ritu,
 Et memores legum, & monitorum, & fæderis icti,
 Quæ mihi rectè placent monstrato calle sequentur;
 5 His ego stelliferi complere sedilia regni,
 Sydere amq; dabo merit is pro talibus aulam,
 Adsciscamq; mihi ciues, nomenq; beatum
 Inter honoratos proceres, nostrosq; creatos
 De genere heroas, nullo delebile nomen
 Tempore concedam per sæcula cuncta fruendum.
 6 Quinetiam sobolem illorum, serosq; nepotes,
 Si modo fæderibus maneant, patrumq; suorum
 Passibus insistant, & religionis amantes,
 Nec leges spernant, nec iussam sponte recusent
 Ire viam, 7 pietate mea super æthera vectos
 Monte meo sistam, & sanctæ penetralibus adis:
 Iamq; mei factos hylaros sub numinis umbra,
 Non sine festarum læto clangore tubarum,
 Ad mea sacra nouo ritu peragenda vocabo.
 Ne mihi tum, edico, vitula lactente litetur,
 Nec iugulis ouium, nec caesi sanguine tauri;
 Sed castis precibus, sed votis rite solutis,
 Et, mea queis dicent præconia, dulcibus hymnis.
 Nulla mihi posthac acceptior imbuet aram
 Victimæ, nulla magis lætos habebit odores.
 Nam domus hæc, soli domus instaurata Tonanti,
 Nec thuris fumo, nec salsa aspergine gaudet;
 Arcanis tantum precibus, locus iste, piorum
 Sollicitisq; patet votis, 8 quos Solis abortu
 Occasusq; velut dispersa examina, coget
 Isacidum Deus, & corpus componet in vnum.
 9 Ah miseri, tali quos non dignabere cætu,
 Summe Deum! vos o profugis occurrite tygres
 Montana, natiq; feris sub rupibus vrsi,
 Et quæcumque fera per agros saltusq; profundos
 Quæriis optatam catulis immanibus escam.*

S

Huc

Non est di-
 finctio Iudæi
 & Græci. Ad
 Rom. cap. 10.

Vicitur verbis
 veteru ce re-
 moniaru, ta-
 me aliud sen-
 tit: intelligit
 enim sacrifi-
 ciu laudis &
 spiritus corri-
 bulati & vitu-
 los labiorum
 &c.
 Ecclesia Chri-
 sti. Hoc tamẽ
 Christus tetu-
 lit etiam ad
 templum Sa-
 lomonis
 Matth. 21.
 Sic Ioannes
 cap. 11. Iesus
 erat mortuus
 pro gente &
 non pro gen-
 te raturum, sed
 ut filios Dei
 qui dispersi
 erant cõgre-
 garer.
 Fera he sunt,
 de quibus
 Psal. 73. Ne
 tradas bestiis
 animas cõfi-
 tentium tibi.

4 Quia hæc dicit Do-
 minus Eunuchis,
 Qui custodierint sab-
 batha mea, & elege-
 rint quæ ego volui, &
 tenuerint fœdus meum:
 5 Dabo eis in domo
 mea, & in muris meis
 locum, & nomen me-
 lius a filiis & filiabus:
 nomen sempiternum
 dabo eis, quod non
 peribit.

6 Et filios aduenç qui
 adherent Domino, ut
 colant eum, & diligat
 nomen eius, ut sint ei
 in seruos: omnem cu-
 stodientem sabbathu
 ne polluat illud, & te-
 nentem fœdus meum:

7 Adducã eos in mō-
 tem sanctum meum,
 & lætificabo eos in
 domo orationis meæ:
 holocausta eorum, &
 victimæ eorum pla-
 cebunt mihi super al-
 tari meo: quia domus
 mea, domus orationis
 vocabitur cunctis po-
 pulis.

8 Ait Dominus Deus
 qui congregat disper-
 sos Israël, Adhuc con-
 gregabo ad eum con-
 gregatos eius.

9 Omnes bestia agri
 venite ad deuorandũ,
 vniuersæ bestia sal-
 tus.

*Huc rictus, huc fulmineas conuertite dentes,
Deuotumq; gregem cædi tristiq; rapina
Vnguibus hamatis, pandisq; inuadite rostris;
Falletur minimo custodia tota labore.*

10 Speculatores eius
cæci omnes, nescierit
vniuersi: canes muti
non valentes latrare,
videntes vana, dor-
mientes & amantes
fomnia.

11 Et canes impu-
dentissimi nescierunt
faturitatem: ipsi pa-
stores ignorauerunt
intelligentiam: om-
nes in viam suam de-
clinauerunt, vnusquis-
que ad auaritiã suam,
à summo vsque ad
nouissimam.

12 Venite, sumamus
vinum, & impleamur
ebrietate: & erit sicut
hodie, sic & cras, &
multo amplius.

Cap. 57.

1 Iustus perit, & non
est qui recogitet in
torde suo: & viri mi-
sericordiæ colliguntur,
quia non est qui
intelligat. a facie enim
malitiæ collectus est
iustus.

2 Veniat pax, requies-
cat in cubili suo, qui
ambulauit in dire-
ctione sua.

3 Vos autem accedi-
te huc filij augurati-
cis, semen adulteri, &
fornicariæ.

4 Super quem ius-
ti: super quem dila-
tatisos, & eiecistis
linguam: nunquid
non vos filij scelesti,
semen mendax?

10 Nam vigiles, quarum munus, de turribus altis
*Insidias cornu flammã, ve, aut voce sonora
Prodere prauis, furẽmque arcere, lupumq;
Nil oculis, nil mente vident: fidißima nuper
Armenti tutela canes, latrare repente
Dedidicere metu muti, ignauiq; & inertes.*

11 Scilicet oppressos somno, fusosq; per herbam,
*Reliquias inter fædas, semesaq; cene
Ructantes frustra, hesternã, mendacia nigram
Per noctem vanis ludunt in somnia visis,
Sensuq; obtenebrant inducta nocte sepultos.
Mane epulas repetunt, nulloq; pudore modoq;
Turpia in expleto conuiuia ventre reposcunt.*

*Nec mirum, quando ipsi etiam statione relicta
Et grege, pastores abeunt, quò quemque libido
Abducit petulans, & opum malè sana cupido,
Et luxus, atque ocij amor, quibus illud in ore
Personat: " O cura procul hinc, procul este labores,
O socij, properate, venite, bibamus, amemus:
Quid vino melius? quid curis tristius agris?
Flore coma, vino pectus, frons rore madescat:
Assyrio, malè dispereat qui crastina curat.*

1 Interea, dum quisque datus bacchatur habentis,
*Indulgentq; animis, & nulla quid vtile cura,
Quid fas, quid ve nefas segnes vacuosq; remordet;
Vir bonus, & rigida custos virtutis, inulta
Morte perit, pietas cadit indefensa, viriq;
Ad cadem in fontes magnis rapiuntur aceruis:
Nec cuiquam mens est (heu quã socordia, cines?)
Aut animus, prope damnat, e succurrere causa.*

2 Felix causa tamen, nec enim perisse putandus
*Qui cadit; ille etenim ærumnoso raptus ab aeo
Transit ad aternam non longa morte quietem;
Pax vbi seposita est iustis ab origine mundi,
Et nullo peritura die decreta voluptas
His quos non piguit vitam pro morte pacisci,
Proiectoq; meas inscribere sanguine leges.*

3 Sed cui illa sistis malè nati, & semine diro
4 Concepti meretricis onus, mæchæq; salacis

Ad eos hæc
pertinent, qui
prælatum
sunt, officio
suo non fun-
guntur, sed
tacent, dediti
vino & volu-
ptatibus.

Cap. 57.

Hieronym.
Christum in-
telligit: po-
tuit tamen ac-
cipi generali-
ter pro omni-
bus iustis ho-
minibus.
Sic 4. Regum
cap. 22.

Tarpe

Turpe genus, partusque olido sub fornice fusus?
 Dicite carnifices, conurati que cruenta
 Cadis, in auctorem vita, gens impia, spretrix
 Numinis, & magicos primis à matre sub annis
 Iamdudum cantus vano sive edocta susurros,
 Et leuo quid auis, qui dextro visa volatu
 Significet, quid plena boni, mutilata sinistri
 Ominis exta ferant, ecquem mala vipera seuo
 Dente petisse putas? in quem proh noxia serpens
 Sanguinolenta tui torristi spicula rictus?
 Et telum bifida nimium penetrabile lingua?

Quod genus hoc hominum? quæ ve hunc tam barbara
 Gens colit? immensi deserta numinis æde, (morem
 Sacra nouant horrenda sub arboribus frondosis.

5 Scilicet, ô miseri, vos hæc scelera impia tangunt,
 Qui me contempto, diis demoniisque, profundos
 Sacra stis lucos, in verticibus præruptis;

Hic, ubi mille focus halant fumantibus aræ,
 Crudeles aræ, sed quas crudelius ipsi

Visceribus vestris (forsan ventura negabit
 Credere posteritas) & vestri sanguine fætus
 Imbuitis; tanquam vitulos armenta negarent,
 Aut agnum caprum-ve greges pretiosior hirci

6 Quam vester cruor est, quo sicci sæpe videtis
 Crescere torrentes, & præcipites conualles,
 (Horresco referens) rupesque & saxa rubere.

Hunc morem certè non seruauere priores:
 Hic ritus vestrum inuentum est, ideoque peculij
 In sortem vestri (nam sic voluistis) habete.

Sic, ô sic libate diu, repetitaq; sæpe
 Sacra, noua vestros funestent cæde penates,
 Funera diu, ferant nec funera talia vestri.

Sed quid ego interea? pro tam furialibus ausis
 Non indignabor? num fors an sic inultus
 Flebo puer? scelerum pœnas instare tuorum
 Fatidico vates tibi nuncio præsciis ore,

7 Impia gens, quæ muta colis, quæ montibus altis
 Purpureis effulta thoris, sub nocte silenti
 Velleribus-ve ouium stratis, per somnia, rerum
 Nequicquam seriem, venturaq; tempora captas,

8 Vestibuloq; tui primo conclauis, & ipsos
 Ante domus postes, larium simulacra tuorum
 Aut auro, aut ebano, aut cæ lato marmore poni,

Hæc omnia
 de Christo in-
 telligantur.

Hæc facilem
 habent inter-
 pretationem
 ex cap. 17.
 quarti Reg.
 & Psal. 105.

5 Qui consolamini
 in diis subter omne
 lignum frondosum,
 immolantes paruulos
 in torrentibus, subter
 eminentes petras?

6 In partibus torren-
 tis pars tua, hæc est
 fors tua: & ipsis effu-
 disti libamen, obtu-
 listi sacrificium. nun-
 quid super his nõ in-
 dignabor?

7 Super montem ex-
 cellsum & sublimem
 posuisti cubile tuum,
 & illuc ascendisti, vt
 immolares hostias.

8 Et post ostium, &
 retro postem posuisti
 memoriale tuum: quia
 iuxta me di-coope-
 ruisti, & suscepisti ad-
 ulterum: dilatasti cu-
 bile tuum, & pepigi-
 sti cum eis fœdus: di-
 lexisti stratum eorum
 manu aperta.

*Aut fuso are iubes, cultus monumenta nefandi,
Conspicuis incisa notis, ne lumina visu,
Ne mens admonitu sapiat caritura frequente.*

*O caca mentes! o dulce latensq; venenum!
Quid tibi non olim spondebas credula, quando
Non à me verita es desciscere fœdere rupto,
Externosq; sequi mendacia numina diuos?
Spes omnes & vota tamen rapuere procella.
Nec minus interea scortaris inepta, tuosq;
Vris amatores, & amando, & amare fatendo;
Vrunt illi te, consecranturq; viciſſim*

9. Et ornaſu te regio
vnguento, & multi-
plicasti pigmenta tua.
Miſiſti legatos tuos
procul, & humiliata es
vſque ad inferos.

*Regia fragrantem comtos vnguenta capillos,
Et minio vultus, & tegmina murice pictam,
Per iuga, per colles, per florea rura, per agros.
Quid, quod & auditos tantum, nec nomine notos;
Nec viſos, ardes meretrix mercabilis hircos,
Faſſaq; te, flammaſq; tuas, connubia ſupplex
Legatis vltro petiſti turpia miſiſis?
Spretaq;, proh quas blanditias, quæ vota, preceſq;
Non effudiſti, placito vt potireris amore?
Mox ſpernens, & ſpreta iterum, ſpernensq; viciſſim,
Indomitosq; gerens rabido ſub corde dolores,
Vt ratis incertis tumidum raptata per æquor
Turbinibus, quos non poſito temulenta pudore
Paſſa procos? quos non teſtæque lutòque ſecuta?
Mancipis etiam auſa tuum ſubſternere corpus.*

10. In multitudine
viæ tuæ laboraſti: non
dixiſti, Quieſcam. vi-
tam manus tuæ inue-
niſti; propterea non
rogaſti.

*Nec laſſata tamen potuiſti hoc edere verbum,
Iam ſatis, obſcæna procul hinc abſcedite flamma,
Iam tempus vetitos de corde fugarier ignes.
Namque velut deduſta manu, teneriſq; ſub annis
Nullum non edoſta ſcelus, ſenſimq; per omnes
Mollitiei artes exercita, per dita luxu,
Nec tuâ iam, compôs-ve tui, dulciq; veneno
Ebria iam dudum tua per præcordia fuſo,
Spes haud magna ſuper, poſſis vt ſanior eſſe;
Precipue, cum nulla tibi ſit cura ſalutis,
Nec morbum agnoſcas, nec morbi vulnera nudes,
Nec medicum accerſas, nec opem prece ſupplice poſcas.*

11. Pro quo ſolicita
timuiſti, quia menti-
ta es, & mei non es re-
cordata, neque cogi-
taſti in corde tuo: quia
ego tacens, & quaſi
non videns, & mei
oblita es.

*Interea ſerpit virus, & gliſcit alendo,
Dum tegis, & mihi te mentita, tuosq; dolores
Infelix celas; pro quo iam multa tuliſti,
Multa feres, ſed iure feres me vindice, quem tu
Auſa negare Deum es, periura, tuiq; mei q;
Inmemor: olim ego te euciam, ſpernamq; viciſſim.*

Diſſimulera.

Sequi Deos
alienos, reli-
cto vero Deo,
ſecundû ſcri-
pturas eſt
mœchati, vt
dicto cap. 17.
quarti Regû
& apud Hie-
remiâ cap. 30.

Disimulem licet, & pœnas in tempus omittam,

*12 Tu populis exempla dabis toto orbe futuris
Iustitia manifesta mea, tua, quid sit amicum
Sed iustum numen contemnere, pœna docebit.*

*13 Tempus erit seris cùm nostras questibus aures
Implebis, superante malo, nullamq; ferente
Vltius medica artis opem, Tua numina, dicam,
Te seruent, dij te, quos thure & sanguine placas,
Dij tot quasi cultiq; laboribus olim,
Si quid habent, si quid possunt, in pristina reddant.*

*Ast illi rapiente noto, subitaq; procella,
Vanescunt, tenues ut fumus inanis in auras.*

*At qui me Dominum cœli terræq; potentem,
Qua pietate decet, sincero & simplice cultu,
Et quo lex ritu dudum præcepit, adorant,
Spesq; suas vni, sua vota fideliter vni,
Rêsq; & opes, seu sors tristis, seu prospera, credunt;
Hos ego, terrarum, fragilisq; laboribus aui,
Et curis functos, cœli super alta locabo
Mœnia, quemq; habito sublimi vertice sistam;
Qua semel arcesitos, & lata pace fruentes,
Sola relictorum comitum pia cura remordet.*

*14 Ite (aiunt nostri genis custodibus aui)
Ite genus volucre, & nostros deducite fratres
Hoc ipso quo calle viam præcessimus olim,
Tollite inæquales cliuos, scruposq; morantes
A Equatis remouete vias, variaque viarum
Ambages, tortosque & multiplices anfractus
Et labyrinthos in rectum ducite flexus:*

*Nulla viris obstant dispendia, nulla morentur
Aspera saxa fugam, dura emollite, lutosâ &
Lubrica perpetuo, lauique insternite saxo.*

*15 Hæc etenim magni, quo non sublimior alter,
Qui calos calcât, quem circumscribere nulla
Sæcla queunt, quem nulla loci dimensio finit,
Immota atque æterna Dei stat fixa voluntas;
Scilicet ille Deus, sanctissimus ille Deorum,
A quo, fonte velut, manant, quæ sancta vocari
Forsitan aut possunt, aut nobis posse videntur;
Qui pia corda lubens habitat, refugitque superba,
Qui spes accisas, & deplorata repente
Vota beat, miserisq; animos & morte propinqua
Solicitis vitam reddit, virisq; priores.
Ille Deus custos, & consolator egentum*

12 Ego annuntiabo iustitiam tuam, & opera tua non proderunt tibi.

13 Cùm clamaueris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus, tollat aura. Qui autem fiduciam habet mei, hæreditabit terram, & possidebit montem sanctum meum.

14 Et dicam, Viam facite, præbete iter, declinate de semita, auferte offëdicula de via populi mei.

15 Quia hæc dicit Excelsus, & sublimis habitans æternitate: & sanctum nomen eius in excelsis & in sancto habitans, & cū cõtrito & humili spiritu: vt viuificet spiritum humilium, & viuificet cor contritorum.

Lenissimo momento perdentur omnes dij quos congregasti.

Summa metaphora ab iis qui sternunt vias publicas.

Hæc altè in clamat, clamanti aduertite mentem.

16 Nō enim in sempiternū litigabo, neque v̄que ad finem irascar: quia spiritus à facie mea egredietur, & flatus ego faciam.

16 Non ego (quamquā aliud, si summo iure nocentū facta velim facti, q̄ pares expendere pœnas, Numinis exemplum temerati iniuria poscit) Perpetuo vindex in te seuire furore Constitui, & iusto frenos laxare dolori. Si facerem, non terra suo libramine nixa, Nec mare fluctifono non explorabile fundo, Nec chaos immensum, nec quod tegit omnia cœlum, Nostri impune ferant stricturam fulminis vllam. Parcā igitur, nec quos animāui præpete mentis Viuifica flatu, quibus vnīs nostra referre Ora dedi, placet extrema vastare ruina.

17 Propter iniquitatē auaritiæ eius iratus sum, & percussi eum: abscondi à te faciem meam, & indignatus sum: & abiit vagus in via cordis sui.

18 Vias eius vidi, & sanauī eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi, & lugentibus eius.

19 Creauī fructum labiorum pacem, pacem ei qui longè est & qui propè, dixit Dominus, & sanauī eum.

20 Impij autem quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum.

21 Non est pax impiis, dicit Dominus meus.

17 Peccauere quidem, cæcāq̄ cupidine rapti, Omniaq̄ & fanda, atque nefanda immaniter ausi, Conciuere meam factis furialibus iram, Inuitoq̄, mihi (testor mea numina) fulmen Extorsere meum: 18 sed mox ubi lumina vidi Mæsta scelus destere suum, mea tela remisi, Verbaq̄, multa metus tristes solantia dixi.

Cum quibus & luctus sedatus, & omnis ab vdo Fronte serenata, siccata est lacryma vultu.

Quiq̄, fuit morbi, fuit & medicaminis auctor:

19 Nam simul ac petiere, simul me dante salutem

Et pacem, summo per verba precantia cœlo

Deductam, pacem superūm admirabile munus,

Accepere omnes nullo discrimine gentes;

Tam quæ iuxta habitat, quam quæ procul orbe remoto

Regna colunt: 20 At non hæc tangunt dona superbos

Numinis osores; nec enim pax alma scelesto

Impurōque potest in pectore figere sedem:

Ast illud curæ vltices, terrorq̄, pauorq̄,

Irrequietus habet, noctēsq̄, diēsq̄ tremenda

Exagitat sceleris semper præsentis imago,

Terribilis visu species, cui conscius horror

Accubat, & memorem nunc huc nunc diuidit illuc,

Continuoq̄, æstu rapit in contraria mentem.

Qualis in Euripo feruente reciproca sæpe

Tempestas oritur, quem vis diuersa furorq̄,

Ventorum discors refluxis exasperat undis,

Et conculcandas ad littora vertit arenas:

21 Non alio (si dicta Dei non falsa probamus)

Turbine vexantur fontes, langēque quietus

Arcentur placido quem pax tenet aurea, portu.

Locum hunc diuus Paulus transcripsit in ep. ad Eph. capite secundo.